

TARTU ÜLIKOOL
HUMANITAARTEADUSTE JA KUNSTIDE VALDKOND
EESTI JA ÜLDKEELETEADUSE INSTITUUT

Alina Schmidt

**NARVA LASTEVANEMATE HOIAKUD JA OOTUSED SEOSSES
EESTIKEELSELE ÕPPELE ÜLEMINEKUGA LASTEAEDADES JA KOOLIDES
AASTATEL 2023-2025**

Magistritöö

Juhendaja prof Birute Klaas-Lang

TARTU 2026

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen käesoleva lõputöö ise kirjutanud ning toonud korrektselt välja teiste autorite panuse. Töö on kirjutatud, lähtudes Tartu Ülikooli eesti ja üldkeeleteaduse instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Alina Schmidt

Lühikokkuvõte

Magistritöö eesmärk on uurida Narva vene emakeelega lastevanemate hoiakuid, ootusi, hirme ja pakutud toetavaid lahendusi seoses koolide ja lasteaedade üleminekuga eestikeelsele haridusele ning analüüsida, kuidas need hoiakud ja ootused on muutunud perioodil 2023–2025, st vahetult enne üleminekut ja aasta pärast selle algust. Uurimistöös kasutati kvalitatiivset uurimismeetodit ning valimi moodustasid Narva linna nelja vene õppekeelega haridusasutuste lastevanemad. Andmete kogumiseks viidi kahes lasteaias ja kahes üldhariduskoolis läbi lastevanemate aruteluõhtud 2023. ja 2025. aastal. Andmete kogumise meetodina kasutati dokumenteeritud päevikmärkmeid. Andmeid analüüsiti kvalitatiivse sisuanalüüsi kaudu.

Magistritöö tulemused näitavad, et vanemate hinnangul on eestikeelsele õppele ülemineku peamine positiivne mõju laste eesti keele oskuse paranemine. Vanemad leiavad, et eestikeelset õpet tuleb alustada lasteaias või esimeses kooliastmes, kuna hilisem üleminek võib raskendada õppetöös toimetulekut. Vanemate mured ja hirmud seoses üleminekuga puudutavad laste ülekoormust ja vaimset heaolu, õpiraskustega ja erivajadustega laste toimetulekut, eestikeelsete õppematerjalide keerukust ja laste õpitulemuste võimalikku langust, suurenenud koormust peredele ning vanemate piiratud võimalusi lapsi õppimisel toetada. Samuti tuntakse muret laste emakeeleoskuse arengu ja vene kultuuri säilimise pärast ning eestikeelse õppetöö kvaliteedi üle lasteaedades ja koolides. Vanemate ettepanekud aastatel 2023 ja 2025 keskenduvad sellele, kuidas tagada eestikeelse õppe sujuv rakendumine Narva lasteaedades ja koolides. Samuti ootavad vanemad kohalikult omavalitsuselt senisest suuremat panust eestikeelsele õppele ülemineku käigus esile kerkinud probleemide lahendamisse.

Võtmesõnad: eestikeelsele haridusele üleminek, Narva, lastevanemate hoiakud

Sisukord

Sissejuhatus.....	6
1. Taust.....	8
1.1. Eesti sotsiodemograafiline olukord ja keelekeskkonnad	8
1.2. Paralleelne koolisüsteem Eestis	9
1.3. Eestikeelsele haridusele üleminek ja Ida-Virumaa eripärad	10
2. Teoreetilised alused	13
2.1. Mitmekeelsus ja teise keele omandamine varases eas	13
2.2. Teises keeles õppimine lasteaias ja koolis	15
2.3. Lapsevanema toetav roll lapse teises keeles õppimisel	17
2.4. Varasemad uuringud	19
3. Valim ja meetod.....	22
3.1. Valimi moodustamine	22
3.2. Andmete kogumine	22
3.3. Andmete analüüs.....	24
4. Tulemused.....	27
4.1. Eestikeelsele haridusele ülemineku positiivsed mõjud.....	27
4.1.1. Varane algus lasteaias ja ettevalmistus eestikeelseteks õpinguteks koolis.....	27
4.1.2. Laste eesti keele oskuse areng	27
4.2. Eestikeelsele haridusele üleminekuga seotud probleemid ja takistused	28
4.2.1. Ülemineku korraldus ja õppekeele valiku võimaluse puudumine	28
4.2.2. Eestikeelse keelekeskkonna puudumine Narvas.....	30
4.2.3. Laste ja vanemate motivatsioon eesti keele õppimiseks.....	32
4.2.4. Teises keeles õppimisega kaasnev stress ja selle mõju laste heaolule.....	33
4.2.5. Laste õpitulemuste ja teadmiste taseme langus	34

4.2.6. Suurenenud õpikoormus ja vanemate suutlikkus lapsi õppetöös toetada	36
4.2.7. Laste emakeele oskuse areng ja vene kultuuri säilitamine	37
4.2.8. Kvalifitseeritud pedagoogide ja tugispetsialistide puudus.....	38
4.2.9. Eesti keeles õpetamise kvaliteet ja metoodilised väljakutsed.....	39
4.3. Lastevanemate ootused ja ettepanekud seoses eestikeelse haridusega	42
4.3.1. Vanemate soovitusel enne eestikeelsele õppele üleminekut.....	42
4.3.2. Vanemate ettepanekud aasta pärast eestikeelsele õppele ülemineku algust	43
5. Arutelu	44
5.1. Lastevanemate positiivsed hoiakud ja ootused eestikeelsele õppele üleminekul	44
5.2. Lastevanemate mured ja hirmud seoses üleminekul eestikeelsele õppele	45
5.3. Lastevanemate hoiakuid ja hirme mõjutavad tegurid	48
5.4. Lastevanemate soovitusel eestikeelse õppe rakendamise toetamisel.....	50
5.5. Lastevanemate ootuste ja hoiakute muutumine aastatel 2023-2025	51
Kokkuvõte.....	56
Kirjandus.....	58
Attitudes and Expectations of Narva Parents Regarding the Transition to Estonian-Medium Education in Kindergartens and Schools, 2023-2025. Summary	62

Sissejuhatus

Eestis algas 2024. aastal üleminek eestikeelsele haridusele. Riigikogu võttis 2022. aasta detsembris vastu eestikeelsele õppele ülemineku seaduse, mille kohaselt 2030. aastaks peab kogu õppetöö lasteaedades ja põhikoolides toimuma täielikult eesti keeles. (Eestikeelsele haridusele ...) 2024. õppeaastal läksid eestikeelsele õppele üle lasteaiad ning koolide esimesed ja neljandad klassid (PGS 2022).

Magistritöö eesmärk on uurida Narva vene emakeelega lastevanemate hoiakuid, ootusi, hirme ja pakutud toetavaid lahendusi seoses koolide ja lasteaedade üleminekuga eestikeelsele haridusele ning analüüsida, kuidas need hoiakud ja ootused on muutunud perioodil 2023–2025, st vahetult enne üleminekut ja aasta pärast selle algust.

Olen eesti keele õpetaja, minu huvi on seotud eestikeelsele haridusele ülemineku ning keeleõppe kvaliteedi ja metoodika arendamisega. Õpetan eesti keelt teise keelena eesti õppekeelega koolis Ukrainast saabunud lastele, varasemalt olen õpetanud eesti keelt teise keelena üleminekukoolis. Olen ise omandanud keskhariduse Ida-Virumaal ja Tartus, nii vene kui ka eesti õppekeelega koolides, seega mul on ka mitmekesine õppijakogemus. Oma bakalaureusetöös uurisin LAK-õppe metoodika rakendamist koolieelses lasteasutuses.

Varasemad uurimused näitavad, et eestikeelsele haridusele üleminekuga seoses kardavad vanemad laste akadeemilise edukuse langust, suurenenud õppekoormust ja stressi, mis võib vähendada õpimotivatsiooni. Lastevanemate piiratud eesti keele oskus raskendab laste kodutöodes abistamist. (BUI 2023: 19; BUI 2024: 16; Klaas-Lang, Praakli & Vender 2023) Kvalifitseeritud eesti keele õpetajate puudus ja olemasolevate õpetajate ebapiisav keeleoskus võib mõjutada õppetöö kvaliteeti. Lapse motivatsioon eesti keelt õppida sõltub osaliselt ka lastevanemate hoiakutest ning seetõttu ei saa vastutus alati koolile langeda. (Memberg 2022; Klaas-Lang, Praakli & Vender 2025) Ülemineku positiivse küljena toovad vanemad esile laste eesti keele oskuse paranemise ning laiemad võimalused edasises haridustee ja eriala valikus (Memberg 2022; BUI 2023:15; BUI 2024: 21-22; Klaas-Lang, Praakli & Vender 2023).

Magistritöö aktuaalsus seisneb selles, et varasemalt Narvas ei ole uuritud vene emakeelega lastevanemate hoiakuid seoses eestikeelsele haridusele üleminekuga ning puudub usaldusväärne teadmine lastevanemate suhtumisest ja võimalikest takistustest haridusreformi elluviimisel. Kuna olen kogunud andmeid vahetult enne üleminekut ja aasta pärast eestikeelsele õppele siirdumist, on minu töös võimalik näha, kas ja mis suunas lastevanemate hoiakud on selle aja jooksul muutunud.

Oma töös otsin vastust järgmistele küsimustele:

- Milliseid positiivseid hoiakuid ja ootusi seoses koolide ja lasteaedade üleminekuga eestikeelsele õppele väljendavad Narva lastevanemad?
- Millised on Narva lastevanemate peamised mured ja hirmud seoses üleminekuga eestikeelsele haridusele?
- Millised tegurid mõjutavad Narva lastevanemate hirme ja hoiakuid seoses üleminekuga eestikeelsele haridusele?
- Milliseid lahendusi pakuvad lastevanemad, et eestikeelsele haridusele ülemineks Narvas kulgeks sujuvalt?
- Kuidas on muutunud Narva lastevanemate ootused ja hoiakud seoses üleminekuga eestikeelsele haridusele aastatel 2023–2025?

Magistritöös kasutati kvalitatiivseid uurimismeetodeid. Töö koosneb teoreetilisest ja uurimuslikust osast. Esimeses peatükis kirjeldatakse tausta, käsitledes Eesti sotsiodemograafilist olukorda ja keelekeskkondi, koolisüsteemi ning eestikeelsele haridusele ülemineku põhimõtteid. Teises peatükis antakse ülevaade mitmekeelsusest varases eas ja lapsevanema rollist lapse teise keele omandamise toetamisel. Valimi ja meetodi peatükis antakse ülevaade uurimuses osalejatest ning kirjeldatakse andmete kogumist ja analüüsi. Tulemuste peatükis esitatakse analüüsi põhjal saadud tulemused. Arutelu peatükis võrreldakse uurimuse käigus saadud tulemusi varasemate uurimuste tulemustega. Kokkuvõttes tuuakse esile kõige olulisemad tulemused ja järeldused. Esitatakse kasutatud allikate loetelu.

1. Taust

1.1. Eesti sotsiodemograafiline olukord ja keelekeskkonnad

2021. aasta rahvaloenduse andmetel moodustasid eestlased umbes 69,4% kogu Eesti elanikkonnast, mis on suurim rahvusgrupp Eestis. Ida-Virumaal ligikaudu 73,3% olid venelased ning umbes 18,4% eestlased. Narva on Ida-Virumaa suurim linn. Rahvaloenduse kohaselt oli Narva elanikkond 53 955 inimest, millest venelased moodustasid ligikaudu 87%, samas kui eestlaste osakaal oli umbes 5–6%. Ülejäänud elanikkonna moodustasid peamiselt ukrainlased, valgevenelased ja muud rahvused. (Statistikaamet 2021)

Keelekeskkonna käsitledes eristab Ülle Rannut (2003: 17) Eestis neli piirkonda. Piiriäärsetes piirkondades, nagu Ida-Virumaa, domineerib vene keel ning elanike eesti keele oskuse tase on madal. Teatud linnades ja asulates, nagu näiteks Lasnamäel, on muukeelne elanikkond arvukas ja eestlased vähemuses. Kolmanda rühma moodustavad linnad, kus muukeelseid on vähem, näiteks Tartu ja Pärnu. Neljandasse rühma kuuluvad piirkonnad, kus muukeelsed inimesed elavad hajutatult väikeste rühmadena, nagu Saaremaal ja enamikus maa-asulates. Martin Ehala ja Kadri Koreinik (2016: 918) käsitlevad Tallinna ja selle ümbrust eraldi Suur-Tallinna keelekeskkonnana, kuna enam kui pooled Tallinna lähivaldade elanikest käivad igapäevaselt pealinnas tööl ning mõjutavad seeläbi kogu linnaruumi keelekeskkonda.

Eesti keelekeskkonnad on kujunenud pikaajaliste poliitiliste, sotsiaalsete ja demograafiliste protsesside koosmõjul. Vene emakeelega elanikkond on koondunud eelkõige Ida-Viru maakonna suurematesse linnadesse, kus nende osakaal on domineeriv, mis mõjutab otseselt keelekasutust. (Ehala 2019: 31-32) Eesti keele oskus mängib ka Ida-Virumaal olulist rolli. Kats Kivistik (2020: 29) rõhutab, et eesti keele oskus võimaldab inimesel omandada paremat haridust ja leida sobivamat töökohta. Samuti loob eelduse eri kultuuriruumidest pärit inimeste omavaheliseks suhtluseks ja aitab kaasa vastastikusele kultuurilisele mõistmisele.

Eesti keele oskuse tase ja kasutamine on muu emakeelega elanikkonna seas viimastel aastatel tõusnud. Eesti ühiskonna lõimumise monitooringu 2020 andmetel valdas 2008. aastal eesti keelt aktiivselt 32% muust rahvusest inimestest ning 2020. aastaks oli see näitaja tõusnud 41%-ni. Tallinnas 2020. aastaks oskas eesti keelt ligikaudu pool teisest rahvusest elanikkonnast. Ida-Virumaal on piiratud võimalused kokku puutuda eesti keele kõnelejatega ning seal valdas 2020. aastal eesti keelt vaid umbes viiendik muust rahvusest elanikest. Venekeelsest keskkonnast sõltuvalt valdavad Ida-Virumaal elavad eestlased vene keelt keskmisest paremini.

Väljaspool Ida-Virumaad ja Tallinna elavad muust rahvusest inimesed oskavad aga eesti keelt keskmisest kõrgemal tasemel. (Kivistik 2020: 29-31)

1.2. Paralleelne koolisüsteem Eestis

Haridussüsteemil on keskne roll ühiskonna sidumisel, riigikeele oskuse omandamisel ka muu kodukeelega noorte jaoks, aga ka ühiste väärtuste kujundamisel. Ajaloolistel põhjustel on Eestis nõukogude perioodist alates kujunenud paralleelne eestikeelne ja venekeelne koolisüsteem. See paralleelne süsteem on olnud üks olulisemaid tegureid, mis on hoidnud rahvuspõhist eraldatust püsivana, kuigi vene noorte hea eesti keele oskus võiks võimaldada tihedamaid ühiskondlikke sidemeid ja rohkem karjäärivalikuid. (Ehala 2019: 31)

Maie Soll, Sander Salvat & Anu Masso (2014: 200-203) toovad esile, et Eesti haridussüsteem on olnud pidevas arengus ja muutumises. Osa haridusreformidest on olnud seotud Eesti taasiseseisvumisega, teised tulenevad haridussüsteemi sisemistest vajadustest ja arengusuundadest. Vene õppekeelega gümnaasiumide üleminek eestikeelsele õppele, mis algas 2007- 2008. õppeaastal, oli üks olulisemaid haridusuuendusi viimase kahekümne aasta jooksul. Reformi eesmärgiks on olnud pakkuda vene emakeelega noortele paremaid võimalusi eesti keele õppimiseks, et piiratud eesti keele oskus ei takistaks tulevikus nende haridus- ja karjäärivalikuid. Birute Klaas-Lang, Kadri Koreinik & Kerttu Rozenvalde (2025) osutavad, et ainult gümnaasiumidele suunatud eestikeelse õppe suurenenud osakaal ei ole siiski toonud kaasa muu kodukeelega noorte eesti keele oskuse tasemes märgatavat tõusu.

Riigikontrolli (2023) tulemused näitavad, et aastatel 2005- 2020 saavutas eesti keele B1 taseme ainult 63% vene õppekeelega põhikoolide lõpetajatest, kuigi eesmärgiks oli, et 2020. aastaks jõuaks nõutud tasemeni 90% lõpetajatest. Need noored, kes omandavad põhikooli lõpuks vajaliku keeletaseme, jätkavad õpinguid sagedamini, kui need, kelle eesti keele oskus jääb alla B1 taseme. Eesti ja vene õppekeelega koolide õpilastel on ka aineõppes erinev tase. PISA (2022) tulemuste järgi saavutasid eesti õppekeelega koolide õpilased matemaatikas keskmiselt 517 punkti, vene õppekeelega koolide õpilased aga 485 punkti. Funktsionaalses lugemises oli 2022. aastal eesti õppekeelega õpilaste keskmine tulemus 516 ja vene õppekeelega õpilastel 493 punkti. Loodusteadustes oli eesti õppekeelega õpilaste keskmine punktisumma 534 ja vene õppekeelega õpilastel 498 punkti. (PISA 2022: 18-19)

Keeleõpe ja keelekasutus toimivad erinevates sotsiaalsetes kontekstides. Neid kontekste võib käsitleda tasanditena, mis mõjutavad keele omandamist ja kasutamist. Ühiskondlikul tasandil määravad keeleõppe tingimused riigi keelepoliitika ja suhtumine muukeelsetesse

elanikkondadesse - kuidas põhirahvus suhtub keelelistesse ja kultuurilistesse erinevustesse. Kogukonna tasandil on oluline, milline on kogukonna hoiak kakskeelsuse, kakskeelse hariduse ja sihtkeele suhtes. Koolis ja klassis mõjutavad keeleõpet õppekeel, koolivalikud ning see, kuidas muukeelsete õpilaste emakeel ja kultuur kajastuvad õppekavas. (Rannut 2003: 13)

Ühtse eestikeelse koolisüsteemi loomisel tuleb arvestada piirkondade erineva keelekeskkonnaga, sest eri piirkondades ei ole eesti ja muu emakeelega õpilaste osakaal ühtlane. Eriti keeruline on olukord Ida-Virumaal, kus eesti emakeelega õpilasi on vähe. Sealsetes eestikeelsetes koolides õpib palju vene emakeelega lapsi. Probleemseks võib kujuneda olukord, kus nii õpetajate kui ka õpilaste eesti keele oskus on nõrk ning väljaspool kooli puudub eestikeelne keelekeskkond. (Ehala 2019: 31-32) Narva on Ida-Virumaa suurim linn, kus vene keel on peamine suhtluskeel. Pärast Eesti taasiseseisvumist on linnas tegutsenud peamiselt vene õppekeelega põhikoolid ja gümnaasiumid, kuigi paralleelselt on loodud ka eestikeelse õppega haridusasutusi, nagu Narva Vanalinna Põhikool ja Narva Eesti Gümnaasium. Narvas on üksteist üldhariduskooli ja kümme lasteaeda (Narva linnavalitsus ...). Alates 2024. õppeaastast alustati Narvas järkjärgulist üleminekut eestikeelsele õppele kõigis vene õppekeelega üldhariduskoolides ja lasteaedades (Eestikeelsele haridusele ...).

Ühtse eestikeelse koolisüsteemi loomine on strateegiline ja vajalik samm, isegi kui see võib esile kutsuda vastureaktsioone nii Eesti ühiskonnas kui ka rahvusvahelisel tasandil (Ehala 2019: 31). Ülemineku eelsetel aastatel läbi viidud uuringud näitavad, et muu kodukeelega elanikkond toetab pigem varast eestikeelset õpet. Eve Mägi ja Meeli Murasov (2020: 17) märgivad, et Eesti ühiskonna lõimumise monitooringu 2020 andmetel toetab eestikeelse õppe alustamist lasteaias 61% Tallinnas, 64% Ida-Virumaal ja 77% mujal Eestis elavatest muu rahvuse esindajatest. Põhikooli 1.–3. klassist eestikeelse õppega alustamist pooldab 12% eestlastest ja 9% muu rahvuse elanikest. Alates 4.–6. klassist alustamist toetab 2% eestlaste ja 5% teistest rahvustest inimestest. Hilisemat eestikeelse õppe alustamist toetab vaid väike osa elanikest. Diana Membergi (2022) magistritöö tulemustest on teada, et mõned Ida-Virumaa koolidirektorid ja ametnikud toetavad järkjärgulist üleminekut eestikeelsele õppele, leides, et esmalt tuleb lahendada õpetajate puuduse probleem ning koostada selged juhised ülemineku korraldamiseks.

1.3. Eestikeelsele haridusele üleminek ja Ida-Virumaa eripärad

Eestikeelsele hariduse ülemineku eesmärgid on sõnastatud Haridus- ja Teadusmnisteeriumi koduleheküljel. Eestikeelsele haridusele ülemineku eesmärk on tagada kõigile Eestis elavatele

lastele, sõltumata nende emakeelest, võimalust saada kvaliteetne haridus. Ühtse eestikeelse haridussüsteemi loomine aitab lastel ja noortel paremini lõimuda Eesti kultuuri- ja väärtusruumi, võimaldades oma identiteeti säilitada ning pakkudes tulevikus rohkem valikuid. Eesti keeles õppimine avardab haridus- ja töövõimalusi, tugevdab ühist riigiidentiteeti ning vähendab ühiskondlikku eraldatust. (Eestikeelsele haridusele ...) Üleminek eestikeelsele õppele on osa Eesti keele arengukava 2021-2035 strateegiast, mille eesmärk on tugevdada eesti keele staatust, kasutada seda esmase suhtlus- ja õppekeelena kõikides haridusetappides ja eluvaldkondades ning väärtustada ka teiste keelte valdamist (Eesti keele arengukava ...). Üleminek on planeeritud aastateks 2024-2030, mis tähendab, et järk-järgult viiakse eestikeelsele õppele üle kõik vene õppekeelega põhikoolid ja lasteaiad. Alates 2024-2025 õppeaastast alustati üleminekuga lasteaedades ning põhikoolide 1. ja 4. klassides. (Eestikeelsele haridusele ...)

Aet Kiisla (2023: 79- 80) kirjutab oma ülevaates, et Haridus- ja Teadusministeeriumi otsus viia üldhariduskoolid eestikeelsele õppele tekitas Ida-Virumaal teravat reaktsiooni kohalike elanike poolt. Paljud Narva elanikud tundsid, et üleminek otsustati ilma nende arvamust küsimata. Eesti ühiskonna lõimumise monitooringu 2020 andmetel toetab Ida-Virumaal 51% teisest rahvusest elanikest vene õppekeelega põhikooli eri vorme. Neist 39% eelistab vene õppekeelega kooli, kus osa õppetööst toimub eesti keeles, ning täielikult venekeelset põhikooli pooldab 12% teisest rahvusest elanikest. Eesti õppekeelega kooli ning eesti õppekeelega kooli, kus pakutakse muu keele ja kultuuri süvaõpet, toetab kokku 30% Ida-Virumaa teisest rahvusest elanikest. (Mägi & Murasov 2020: 20) Mis võiks siis vähendada muukeelse elanikkonna pingeid eestikeelsele haridusele üleminekul? Ehala (2019: 32) leiab, et eestikeelsele õppele üleminekut Ida-Virumaal tuleb alustada, pakkudes esmalt kvaliteetset õpikeskkonda ja tugevaid õpetajaid, et lapsevanemad eelistaksid eestikeelset kooli teadliku valikuna.

Eestikeelsele õppele ülemineku tegevuskava 2023 näeb ette metoodilise abi pakkumist koolidele ja kohalikele omavalitsustele, sealhulgas õppekava kohandamist, õppevara arendamist, õpetajate keele- ja metoodikakoolitust ning tugiteenuste pakkumist. Samuti on ette nähtud riiklikud investeeringud õppevara soetamiseks ja õpetajate ettevalmistuse toetamiseks, et tagada sujuvam üleminek eestikeelsele õppele. (Eestikeelsele õppele ...)

Eestikeelsele õppele üleminek suurendab Ida-Virumaal õpetajate vajadust. Ministeerium rakendab seal piirkondlikuid meetmeid, et tagada eesti keelt valdavad õpetajad lasteaedades ja koolides. Alates 2023. aasta septembrist tõsteti lasteaiaõpetajate palga alammäära 1,3 ja kooliõpetajate palga alammäära 1,5 korda. (Eestikeelsele haridusele ...) Loodud on ka lisameetmed just Ida-Virumaa jaoks, nagu näiteks Hariduskopter, mis on Ida-Viru

Haridusklastert, mille eesmärk on tutvustada piirkonna haridusasutusi ja tõsta kohapealse hariduse kvaliteeti. Hariduskopter aitab teistest piirkondadest Ida-Virumaale tulnud õpetajatel leida sobiv töö- ja elukoht. (Hariduskopter ...)

Natalja Gusjuki, Maire Tuule & Tiia Õuna (2025: 67-69) uurimuse tulemused näitavad, et koolieelsete lasteasutuste juhtide, õpetajate ja lastevanemate hinnangul suurimaks probleemiks seoses eestikeelsele õppele üleminekuga on kvalifitseeritud õpetajate nappus, täienduskoolituste vajadus ning piiratud võimalused erivajadustega laste toetamiseks. Ka Ilmar Tomusk (2019) toob esile, et ülemineku takistuseks on vene õppekeele koolide õpetajate ebapiisav eesti keele oskus. Õpetajate kvalifikatsiooni ja keelepädevuse eest vastutab koolijuht, mistõttu ei saa oodata õpetajate keeleoskuse paranemist, kui kohalik omavalitsus ei nõua ka koolijuhtidelt nõutud tasemel eesti keele oskust. Näiteks vaidlustas Narva linnavalitsus ettekirjutuse, mis kohustas koolijuhte saavutama nõutava keeleoskuse taseme, mis näitab koolipidaja hoiakut keelepoliitika rakendamisel. Kuigi riik saab koostada programme, ei ole nende elluviimine võimalik ilma kohaliku omavalitsuse toetuseta. (Tomusk 2019: 4-5)

2. Teoreetilised alused

2.1. Mitmekeelsus ja teise keele omandamine varases eas

Mitmekeelsus on kakskeelse õpetuse eesmärk, kus lapse emakeele ja kultuuri kõrvale lisanduvad teise keele ja kultuuri normid, mis aitavad kujundada sotsiolingvistilist pädevust mõlemas keeles ja kultuuris. Varane kakskeelsus kujuneb enne üheteistkümnendat eeluaastat, hiline kakskeelsus aga siis, kui teine keel omandatakse hiljem, kuid saavutatakse emakeelekõneleja tasemele lähedane keeleoskus. (Rannut 2001: 6-7)

Mitmekeelsus kujuneb varases eas loomulikus keelekeskkonnas, kui laps kasvab kakskeelses peres või kui laps puutub teise keelega kokku haridusasutuses. Seega osa kakskeelsetest lastest ei õpi teist keelt alles lasteaias, vaid kuulevad juba sünnist saati kodus kahte keelt. (Argus, Rüütma & Verschik 2021; De Houwer 2025: 10-11) Nad kasvavad üles keskkonnas, kus mõlemad keeled omandatakse esimese keelena. Sageli räägitakse peres nii ühiskonna enamuse keelt kui ka vähemuskeelt ning vähemalt üks vanematest oskab ja kasutab ühiskonnakeelt. (De Houwer 2025: 10-11)

Lapsed on võimelised eristama ja omandama kahte keelt paralleelselt juba esimestel elukuudel. Kui teise keelega kokkupuude algab varases eas, toimub intensiivne foneetiline süsteemi kujunemine ning laps omandab häälduse loomulikumalt kui hilisemas eas alustajad. Kakskeelsete laste iga keele sõnavara eraldi vaadatuna võib olla väiksem kui ükskeelsetel eakaaslastel, kuid kahe keele kogusõnavara on sageli võrreldav või suurem. (Byers-Heinlein & Lew-Williams 2013) Kui laps kasvab mitmekeelses peres, kus pereliikmed kasutavad omavahel suhtlemisel erinevaid keeli, kujuneb tal keelte omandamine põhimõttel „üks keel - üks inimene”. See tähendab, et laps seostab iga keele kindla isikuga ning kasutab vastava inimesega suheldes temaga seotud keelt. (Rannut 2001) Kui perekonnas räägitavatest keeltest on üks ühiskonnakeel, mõistavad kakskeelsed lapsed lasteaeda minnes seda keelt üsna hästi. Nad saavad kohe algusest peale selles keeles rääkida ega puutu kokku suhtlemisraskustega, mis võivad tekkida lastel, kes hakkavad teist keelt õppima alles lasteaias. (De Houwer 2025:11)

Teise keele omandamine varases eas kulgeb etappidena ning on seotud lapse kognitiivse, sotsiaalse ja emotsionaalse arenguga (Rannut 2000: 10-11; Argus, Rüütma & Verschik 2021). Lapsed, kes kuulevad kodus ainult ühte keelt, kasvavad alguses üles ükskeelsetena. Nad omandavad oma esimese keele enne, kui teise keelega kokku puutuvad. Alles siis, kui nad lähevad lasteaeda või teise keskkonda, kus kasutatakse pidevalt ühiskonna enamuse keelt,

hakkavad nad uut keelt omandama. Sellest algab nende kakskeelseks kujunemine. (De Houwer 2025:10) Nii esimese kui ka teise keele omandamises eristatakse mitu etappi. Kui laps puutub esmakordselt teise keelega kokku lasteasutuses, läbib ta alguses vaikiva perioodi. Sellel etapil keskendub laps teise keele kuulamisele ja mõistmisele ning võib kasutada vaid üksikuid sõnu või fraase. Vaikiv periood ei tähenda keelelise arengu puudumist, see on aktiivne sisendi töötlemise ja süsteemi ülesehitamise etapp. (Rannut 2000: 10-11)

Pärast esmast vastuvõtufaasi hakkab laps kasutama üksiksõnu, valmislauseid ja lühikesi fraase. See periood on iseloomulik nii loomulikule kakskeelsusele kui ka varase keelekümluse korral ning laste keelekasutus sellel ajal võib toetuda rutiinsetele tegevustele ja õpitud väljenditele. Selles etapis ei tohiks keskenduda lapse keelevigadele, kuna eksimused on loomulik osa keele arengu protsessist. Oluline on pakkuda rikkalikku sisendit ning toetavat keelekeskkonda. (Rannut 2001) Järgmises etapis hakkab lapse teise keele grammatiline süsteem süvenema. Lausete pikkus ja keerukus kasvavad, sõnavara laieneb ning laps hakkab rohkem keelt kasutama. Selles perioodis võib täheldada keeltevahelist mõju, kus esimese keele struktuurid mõjutavad teise keele kasutust. Selline mõju on loomulik osa mitmekeelsest arengust ega viita puudulikule keeleoskusele. Teise keele omandamine varases eas ei tähenda esimese keele arengu pidurdamist. Vastupidi, tugev esimese keele baas toetab ka teise keele arengut. (Argus, Rüütma & Verschik 2021)

On oluline säilitada lapse positiivne enesetaju mõlema keele kasutajana. Lasteasutustes tuleks toetada mõlema keele väärtustamist. Väikelaste kakskeelsuse areng võib pidurdada, kui lasteaias ei märgata ega toetata laste kodukeelt. Lapsed, kes juba räägivad nii õppekeelt kui ka kodukeelt, võivad oma kodukeelt kaotama hakata, kui seda lasteaias täielikult eiratakse. (De Houwer 2025: 20-21)

Vene kodukeelega lapse puhul, kes igapäevaselt eesti keeles vabalt suhtleb, võib jääda mulje, et tal pole keelelisi raskusi. Tegelikult võivad tal tekkida probleemid õppetekstide mõistmisel. (Soll & Palginõmm 2011: 39) Koolieas eristub igapäevane suhtluskeel akadeemilisest keeleoskusest. Laps võib igapäevases suhtluses olla edukas, kuid vajab rohkem aega ja tuge keerukamate tekstide mõistmisel ning ainekeele omandamisel. (Argus, Rüütma & Verschik 2021) Akadeemilise keele areng eeldab järjepidevat kokkupuudet sisulise õppetööga teises keeles (Rannut 2001). Piret Bairdi ja Reili Arguse (2022: 89) uuringu tulemused näitavad, et aktiivselt kasutavad teist keelt lapsed, kellel on lisaks koolikeskkonnale võimalus kasutada teist keelt eakaaslastega suhtlemisel.

2.2. Teises keeles õppimine lasteaia ja koolis

Alusharidusseaduse 2025 kohaselt on lasteasutuse ülesanne kujundada lapses valmisolek koolis õppimiseks ning arendada tema suhtlemis- ja õpioskusi. Lasteasutus peab looma tingimused eesti keele omandamiseks, arvestades lapse individuaalsete eripäradega. Koolieelses eas tuleb tagada laste eesti keele oskuse arendamine, et toetada sujuvat üleminekut eestikeelsele õppele koolis. On oluline lasteasutuse ja vanemate koostöö ning vajaduse korral täiendav tugi lastele, kelle kodune keel ei ole eesti keel. (RT 09.01.2025)

Eelkooliealised lapsed omandavad teadmisi ja oskusi eelkõige mängude kaudu, seetõttu peaks ka varajane keeleõpe olema mänguline. Digitehnoloogia vahenditega rikastatud õppemängud on üheks tõhusaks viisiks laste keelelise arengu toetamisel. Need mängud laiendavad laste sõnavara teises keeles, arendavad kuulamis ja rääkimisoskust ning neid on lihtne lõimida õppe- ja kasvatustegevustega. (Meesak & Uibu 2025: 77-78)

Ka lasteaia siseruumid toetavad keeleõpet: rühmaruumid, riietus- ja magamisruumid on kujundatud õppimist toetavaks keskkonnaks. „Rääkivad seinad” rikastavad keelekeskkonda, pakkudes visuaalseid õppematerjale, mida kasutatakse igapäevaselt õppetöös. Lasteaia õueala on oluline ühine keskkond, kus lapsed puutuvad omavahel kokku ja kasutavad keelt nii spontaansetes kui ka õpetajate poolt teadlikult loodud olukordades. Päevakavas ette nähtud õuesoleku aeg soodustab eri rühmade laste omavahelist suhtlemist ning loob loomulikke võimalusi keelte kasutamiseks. (Brown 2022: 193-194)

Ühes lasteaiarühmas võivad käia erineva keeletasemega lapsed. Seal võivad olla lapsed, kes räägivad kodus ainult emakeelt ja ei oska veel õppekeelt ning lapsed, kes on juba varakult hakanud teist keelt omandama ja saavad selles hästi hakkama. Samas võivad seal olla lapsed, kelle emakeel on õppekeel ning kakskeelsed lapsed, kelle mõlema keele oskus on erineval tasemel. (De Houwer 2025: 11) Lasteaias käivad ka arenguprobleemide, kuulmislanguse ja muude erivajadustega lapsed ning ka nemad vajavad keeletundlikku lähenemist, toetust ja tähelepanu (De Houwer 2025: 21). Teise keele õpetamisel tuleb arvestada, et laste erinev keeleline taust mõjutab nii nende oskusi kui ka õppimise tempot. Õppetegevusi valides peab õpetaja lähtuma iga lapse individuaalsetest vajadustest ja varasemast kokkupuutest keelega. (Argus, Rüütma & Verschik 2021)

Varases keeleõppes on oluline roll õpetaja metoodilisel pädevusel, järjepideval keelekasutusel ning lapse emakeele arengu toetamisel (Rannut 2001). Eestikeelne või segarühmas toimuv õpe toetab laste keeleoskuse arengut ning soodustab eri keele- ja kultuuritaustaga laste omavahelist suhtlust. Õppetöös on oluline keeleline tugi, mis arvestab

laste erinevat keeleoskuse taset. (Mägi & Murasov 2020: 22-26) Keeletundlik lähenemine väärtustab kõigi laste keeli ning toetab laste harmoonilist kakskeelsust. Lapsed, kes alles õpivad uut keelt, saavad seda teha turvalises keskkonnas, mis ei kahjusta nende enesehinnangut. Kakskeelsed lapsed saavad arendada mõlemat keelt, ilma et üks keelest tunduks vähem väärtuslik. Selline lähenemine näitab lastele, et keele- ja kultuuriline mitmekesisus on loomulik ja positiivne. See aitab kõigil lastel paremini ühiskonda integreeruda ja tõstab laste keeleteadlikkust, sõltumata keelekeskkonnast, kus nad kasvavad. (De Houwer 2025: 21)

PGS 2022 kohaselt peab õppetöö koolides toimuma eesti keeles. Kool peab tagama õpilasele turvalise ja toetava õpikeskkonna ning vajaduse korral rakendama tugimeetmeid, näiteks individuaalne õppekava, lisaõpe, tugispetsialistide abi. Eestikeelsele õppele ülemineku kontekstis tähendab see keelelist tuge, et vältida õpiraskuste süvenemist aineõppes. (PGS 2022) Haridus- ja Teadusministeerium viis koos Tallinna Ülikooli ning kohalike omavalitsustega aastatel 2020–2024 läbi projekti „Professionaalne eestikeelne õpetaja mitmekeelses klassis”. Projekt oli üks osa ettevalmistusest üleminekuks eestikeelsele õppele ning selle eesmärk oli parandada eesti keele õppe kvaliteeti, koolitades eestikeelseid õpetajaid ja jälgides õpilaste keeleoskuse arengut. (Rüütmaa & Baird 2025: 136-137)

Õpilaste eesti keele tase on väga ebahühtlane. Seetõttu oodatakse õpetajatelt, et nad oskaksid märgata iga õppija individuaalseid vajadusi ning kohandada õpet nii, et see toetaks nii nõrgemaid kui ka tugevamaid õpilasi. Eestikeelsele haridusele ülemineku kontekstis on see eriti oluline. (Rüütmaa & Baird 2025: 158-159) Õpetaja peab teadlikult märkama oma hoiakuid eri rahvuste ja keelte suhtes. Kui ta usub näiteks, et tõhus õppimine on võimalik vaid emakeeles, võib ta tahtmatult piirata teise kodukeelega õpilaste arengut ja õpivõimalusi. Erineva keeleoskuse ja vajadustega õpilaste klass eeldab õpetajalt põhjalikumat planeerimist ja läbimõeldud metoodikat, et luua kõigile õppijatele arengut toetav õpikeskkond. Hea on, kui õpetajal on selleks ka vajalik tugi, näiteks abiõpetaja. (Soll & Palginõmm 2011: 39-40)

Eestis on juba paarkümmend aastat vene õppekeelega koolides olnud kasutusel lõimitud aine- ja keeleõppe meetod (Haridus- ja Teadusministeerium ...). Lõimitud aine- ja keeleõppe (LAK-õppe) puhul õpitakse loomulikus õpikeskkonnas samaaegselt nii ainet kui ka keelt. LAK-õpe ühendab ainealased, keelelised ja õpioskuste eesmärgid, mis tähendab, et lastele õpetatakse erinevaid aineid keeles, mis ei ole nende emakeel. (Mehisto jt 2010: 10-14) LAK-õpe pakub õpilastele võimalusi kasutada keelt erinevates situatsioonides. Seetõttu peavad aineõpetajad mõtlema läbi, kuidas tunnitegevus mõjutab õpilaste keeleoskust, eriti kui klassis on õppijaid, kelle keeleoskus pole veel piisav. (Soll & Palginõmm 2011:71)

LAK-õpe arendab teise keele kuulamis- ja rääkimisoskust, suurendab kultuuridevahelist mõistmist ning toetab õppijate kognitiivsete ja sotsiaalsete oskuste arengut (Mehisto jt 2010: 14-15). Õppetöö käigus omandavad õpilased uusi teadmisi ja sõnavara eesti keeles. Keeleliste eesmärkide seadmine lähtub sellest, mida õpilased tunnis ja kodutöös teevad. Need eesmärgid võivad hõlmata eri allikatest info sõnastamist või grammatiliste vormide eristamist. Samuti võivad need olla seotud osaoskuste ja üldise keelekasutusega, näiteks uute sõnade kasutamise, ainealase teksti mõistmise või kokkuvõtete koostamisega. (Soll & Palginõmm 2011:71)

Tulemuslik teise keele õpe peab olema huvi äratav ning vastama õpilaste keeleoskuse tasemele (Kitsnik & Toome 2025: 222) Õpilaste rääkimisoskus ei arene piisavalt, kui neil ei ole tundides võimalusi suuliseks eneseväljenduseks (Kitsnik & Kängsepp-Puun 2025: 105) Üheks tõhusaks võtteks peetakse mängustamist ehk mänguelementide kasutamist õppetöös. Mängulised tegevused soodustavad suhtlemissoovi ning kaasavad ka neid õpilasi, kes tavaliselt aktiivselt ei osale. Mängustamise edukas rakendamine eeldab õpetajalt teadmisi teise keele omandamise protsessist ning oskust luua toetav õpikeskkond. (Kitsnik & Kängsepp-Puun 2025: 125) Loomuliku teise keele kasutamist on võimalik toetada ka filmipõhiste õppetegevustega, mis hõlmavad kuulamist ning sõnavara- ja grammatikaharjutusi. Põhikoolis on soovitatav kasutada eestikeelsete subtiitritega filme ning toetada arusaamist sõnavaraõppe ja aruteludega. Oluline on pakkuda õpilastele rohkelt võimalusi vestluse algatamiseks ja oma mõtete iseseisvaks väljendamiseks. Õppeprotsessi õnnestumisel on keskne roll õpetajal, kes loob turvalise õpikeskkonna ning kohandab tegevusi vastavalt õpilaste keeleoskusele ja motivatsioonile. (Kitsnik & Toome 2025: 243-244)

2.3. Lapsevanema toetav roll lapse teises keeles õppimisel

Laste teise keele omandamine on tihedalt seotud vanemate ja teiste pereliikmete toetava suhtumisega keeleõppesse. Vanemate positiivsed hoiakud ja eeskuju mõjutavad otseselt laste õpitulemusi. (Vender, Klaas-Lang & Kallas 2023: 1404) Positiivsed emotsioonid ja eduelamused kujundavad varast motivatsiooni, mida lapsevanem saab tugevdada, tundes huvi lapse õpikogemuste vastu, tunnustades tema pingutusi ja pakkudes loomulikke suhtlusolukordi (Brumen 2011).

Lastevanemad, kes on teadlikud õppeprogrammide eesmärkidest ja toetavad laste keeleõpet ka kodus, näiteks harrastustegevuse ja eestikeelse meedia kaudu, aitavad oluliselt kaasa laste parematele õppetulemustele (Gusjuk, Tuul & Õun 2022: 164-168). Vanemate teadlikkus lapse keeleoskuse arenguprotsessidest võib olla piiratud, mistõttu võivad nende ootused olla

ebarealistlikud. Kui laps omandab haridust teises keeles, võivad vanemad tunda ebakindlust oma võimaluste suhtes lapse toetamisel. (Soll & Palginõmm 2011: 21)

Gusjuki, Tuule & Õuna (2022: 168) uuringust selgus, et lasteaialaste vanemate jaoks on kõige olulisemad õpetajate pädevus ning head suhtlemis- ja koostööoskused. Vanemad peavad tähtsaks ka õpetajate väga head eesti ja vene keele valdamist, mis viitab vajadusele selgitada neile põhimõtet „üks inimene - üks keel”. Bairdi ja Arguse (2022: 88-89) uuring 7–8-aastaste eesti keelt teise keelena omandavate laste seas näitas, et vene emakeelega lastest puutub kodus eestikeelsete saadete või raamatutega kokku vaid ligikaudu 40%. Kakskeelsete laste seas on eestikeelse meedia kasutamine märksa laiem, ulatudes umbes 90%-ni. Paljude vene emakeelega laste jaoks on kool ainus koht, kus nad puutuvad kokku eestikeelse keelekeskkonnaga. Uuring näitas, et eesti keele oskus oli parem lastel, kelle vanemad toetasid keeleõpet ka väljaspool koolikeskkonda.

Vanematele on oluline selgitada, et laps õpib teist keelt eelkõige suheldes seda keelt kõnelevate inimestega. Teise keele õppega samaaegselt vajab tuge ka lapse esimese keele areng. Õpetajad saavad julgustada vanemaid kasutama koduses suhtluses lastega emakeelt, et luua tugev alus teise keele omandamiseks. (Clarke 2009: 8-9; Klaas-Lang, Praakli & Vender 2025) Lapse emakeele oskust on võimalik arendada ka olukorras, kus vanemad õppekeelt ei valda. Seetõttu on oluline rõhutada vanematele, et nad saavad oma lapse emakeele arengule ise kaasa aidata. (Soll & Palginõmm 2011: 21)

Kodu ja haridusasutuse koostöö on oluline eriti siis, kui lapsed õpivad teises keeles. Vanemad peaksid olema kaasatud nii õppetöö planeerimisse kui ka selle elluviimisse, sest nad toovad kaasa väärtusliku keelelise, kultuurilise ja elulise kogemuse, millele õpetajad saavad toetuda. Selline koostöö aitab tagada võrdsed võimalused ning luua kõigile turvalise õpikeskkonna. (Clarke 2009: 8-9) Koostöö tugevdab ka õpetaja ja lapsevanema vahelist usaldust ning toetab nii laste kui ka vanemate motivatsiooni eesti keelt õppida. Oluline on, et lapsevanem oleks teadlik sellest, millega laps lasteaias tegeleb. Kui õpetaja tutvustab vanemale lapse joonistusi või loovtöid, tunneb vanem end kaasatuna ning saab samal ajal ka ise keelepraktikat. (Tuul, Kirbits & Kinkar 2011: 7)

Vanemaid tuleks kutsuda aktiivselt osalema lasteasutuse tegevustes. Mõned vanemad soovivad panustada, näiteks rääkides lastega nende emakeeles või jagades kultuuritraditsioone. Teised aga ei saa või ei soovi seda teha. Oluline on austada iga pere võimalusi ja valmisolekut osaleda. (Clarke 2009: 9) Lapsevanemaid saab kaasata õppekäikudele ning tehtud fotodest võib koostada ühise näituse rühmas. Õpetajad võivad anda koju kaasa lihtsaid luuletusi või lühikesi tekste, mida lapsevanemad saavad kodus koos lapsega õppida. See suurendab lapse

õpimotivatsiooni ning annab vanemale kindlustunde, et tema lapse keelelise arenguga tegeletakse järjepidevalt. (Tuul, Kirbits & Kinkar 2011: 8)

2.4. Varasemad uuringud

Vene emakeelega lastevanemad tunnevad sageli hirmu, et eestikeelses lasteaias või koolis õppimine võib tähendada eemaldumist oma kultuurilisest identiteedist. Samas on palju näiteid inimestest, kelle emakeeleoskus on pika välismaal elamise tõttu nõrgenenud, kuid kes pole seejuures oma rahvuslikku kuuluvust kaotanud. Ka vene emakeelega noorte seas on neid, kes õpivad eesti õppekeelega koolis ning kelle eesti keele oskus ei ole nende rahvuskuuluvust vähendanud. (Tomusk 2019: 8-9) Eesti ühiskonna lõimumise monitooringu 2020 tulemused näitavad, et Ida-Virumaal peab 41% teistest rahvustest elanikest eesti keeles õppimist ohuks lapse emakeele säilimisele ja arengule ning 40% näeb selles ohtu ka lapse kultuurilise identiteedi säilimisele ja arenemisele (Mägi & Murasov 2020: 18). Narvas ei mõista paljud vene emakeelega vanemad eestikeelsele õppele ülemineku täpseid eesmärgi ega korraldust, mistõttu reageeritakse sageli hirmu ja vastuseisuga (Kiisla 2023: 79-81).

Balti Uuringute Instituut viis Tartus 2023. aastal läbi uuringu, et selgitada vene õppekeelega lasteaedade ja koolide lastevanemate suhtumist eestikeelsele õppele üleminekusse ning pakkuda lahendusi nende hirmude leevendamiseks. Tulemused näitasid, et ligi pooled lastevanemad olid ees ootava üleminekuga rahul, kuid paljud tundsid ebakindlust ja rahulolematust ning soovisid rohkem teavet eestikeelsele õppele ülemineku kohta. (BUI 2023: 4) Kordusuuring viidi läbi 2024. aastal, et välja selgitada, kuidas on lastevanemate arvamused muutunud olukorras, kus üleminek eestikeelsele õppele oli juba alanud (BUI 2024: 4).

Klaas-Lang, Praakli & Vender (2023) viisid Tartus 2023. aastal kahes koolis ja kolmes lasteaias, mis olid üleminekufaasis eestikeelsele õppele, läbi kvalitatiivse uuringu, mille eesmärk oli mõista vanemate hoiakuid ülemineku suhtes, tõsta nende keelealast teadlikkust ning leida lahendusi lastevanemate hirmude leevendamiseks. Uuringust selgus, et vene emakeelega lastevanemad väärtustasid ühist eestikeelset õpikeskkonda, kuid tundsid muret hariduse kvaliteedi languse, suurenenud õppekoormuse ja piiratud võimaluste pärast lapsi kodutöodes toetada.

Gusjuk, Tuul & Õun (2025) uurisid kuidas lasteaedade juhid, õpetajad ja lastevanemad näevad eestikeelsele õppele üleminekut ning milliseid ootusi, raskusi ja muresid nad sellega seostavad. Uuringust on teada, et vanemad peavad oluliseks õpetajate pädevust ning oskust toetada laste igakülgset arengut. Memberg (2022) uuris oma magistritöös lastevanemate,

koolijuhtide ja ametnike hoiakuid ning valmisolekut üleminekuks eestikeelsele haridusele Jõhvis ja Kohtla-Järvel. Tulemused näitasid, et enamik vanemaid pooldas eestikeelset haridust, kuid vene põhikoolide lastevanemad eelistasid aeglasemat üleminekut. Maslenikova (2024) uuris oma bakalaureusetöös Sinimäe Põhikooli vene emakeelega lastevanemate hoiakuid eestikeelsele õppele ülemineku suhtes ning analüüsis, kuidas üleminek võib mõjutada laste eesti keele oskuse arengut, teadmiste omandamist ja kultuuriidentiteedi säilitamist. Tulemustest selgus, et vanemad suhtuvad eestikeelsele õppele üleminekusse pigem negatiivselt.

Varasemad uuringud näitavad, et lastevanematel on eestikeelsele õppele ülemineku suhtes nii positiivseid kui ka negatiivseid hoiakuid. Positiivsena toovad vanemad esile, et eestikeelne õpe parandab laste eesti keele oskust ning avab neile rohkem võimalusi edasiseks haridusteks (Memberg 2022; BUI 2023: 15; Klaas-Lang, Praakli & Vender 2025 : 90-91). Nii kooli kui ka lasteaialiste vanemad leiavad, et eestikeelsele haridusele üleminek suurendab laste suhtlust eestikeelsete eakaaslastega (BUI 2023: 15-17; BUI 2024: 21-22).

Peamiste raskustena eestikeelsele õppele üleminekul toovad vanemad välja õppekoormuse suurenemise ja õppeedukuse languse. Nad arvavad, et teises keeles õppimine on keerulisem ning toob lastele kaasa lisapingeid ja stressi, mis omakorda võib viia õpimotivatsiooni kadumiseni ning laste vaimse heaolu halvenemiseni. (BUI 2023: 19; BUI 2024:16; Klaas-Lang, Praakli & Vender 2025 : 92-93)

Üheks suuremaks probleemiks seoses eestikeelsele õppele üleminekul on vajaliku ettevalmistuse ja eesti keele oskusega õpetajate nappus (Memberg 2022; BUI 2023: 20-21). Seoses sellega kardavad vanemad, et õpetamise kvaliteet koolides võib langeda ning neil tuleb korraldada lastele eratunde, mis nõuab lisavahendeid. Paljudel vanematel on eesti keele oskus ebapiisav, mistõttu ei saa nad oma lapsi kodutöodes aidata. (BUI 2023: 21-22; Klaas-Lang, Praakli & Vender 2025 : 93-94) Samuti leiavad vanemad, et laste eesti keele oskus ei ole piisav õppetööks eesti keeles (Memberg 2022; Maslenikova 2024).

Tartus läbiviidud uuringud näitavad, et vanemad väljendavad muret selle pärast, et eestikeelne õpe võib ohustada laste emakeeleoskuse säilimist ning vene identiteedi püsimist (BUI 2023: 19; BUI 2024: 16-18; Klaas-Lang, Praakli & Vender 2023: 83- 84). Ida-Virumaal läbiviidud uurimistöö tulemused näitavad, et vanemad ei pea laste kultuuriidentiteedi ega emakeele säilitamist probleemiks, kuna nad elavad venekeelses piirkonnas, kus igapäevaelus domineerib vene keel. Vanemate jaoks on oluline, et õpetaja valdaks lisaks eesti keelele ka vene keelt. Samuti peetakse tähtsaks alustada üleminekul juba esimesest klassist, sest hilisem alustamine vähendaks laste võimalusi omandada vajalikud baastadmised. (Maslenikova 2024)

Õppekeelee muutus puudutab nii õpilasi, vanemaid, kui ka koolipersonali. Lapsed alustavad või jätkavad õppimist keskkonnas, mis erineb nende vanemate varasemast kogemusest ning üleminek eestikeelsele õppele tekitab lapsevanemates palju küsimusi. Vanemate kogemused ja hoiakud mõjutavad ka laste suhtumist haridusse. Hoiakuid kujundavad varasemad kogemused eesti keele õppimisel, sotsiaalne ja kultuuriline taust ning lähedaste, kogukonna ja meedia mõju. (Klaas-Lang, Praakli & Vender 2025 : 86)

3. Valim ja meetod

3.1. Valimi moodustamine

Oma magistritöös kasutan kvalitatiivset uurimismeetodit ja uuritavateks on Narva linna nelja vene õppekeelega haridusasutuse - kahe lasteaia ja kahe üldhariduskooli - lastevanemad. Narva on Eesti kõige suurema venekeelse elanikkonnaga linn ning just selles piirkonnas on vene emakeelega lastevanemate hoiakute uurimine eriti oluline, et toetada üleminekut eestikeelsele õppele ja tagada reformi edukas elluviimine.

3.2. Andmete kogumine

Uurimisandmete kogumiseks korraldati lastevanematega aruteluõhtud, mis viidi läbi ümarlauaformaadis. Andmeid koguti ajavahemikul 14. septembrist 2023 kuni 13. oktoobrini 2025. Esmased andmed enne eestikeelsele õppele üleminekut koguti kahes lasteaias ja kahes üldhariduskoolis perioodil 14. septembrist 2023 kuni 7. novembrini 2023. Kordusandmed koguti samades haridusasutustes aasta pärast üleminekut eestikeelsele õppele, ajavahemikul 11. septembrist 2025 kuni 13. oktoobrini 2025.

Aasta enne üleminekut eestikeelsele õppele, 2023. aasta sügisel, oli kohtumiste eesmärk selgitada Narva vene emakeelega lastevanemate hoiakuid, ootusi ja hirme seoses koolide ja lasteaedade üleminekuga eestikeelsele haridusele. 2025. aasta sügisel uuriti, kuidas need hoiakud, ootused ning pakutud toetavad lahendused olid muutunud aasta möödudes ülemineku algusest.

Uurimuse läbiviimine oli Tartu Ülikooli eetikakomitee poolt heaks kiidetud (Protokoll 369/T-14). Aruteluõhtute korraldamiseks taotleti haridusasutuste juhtkonnalt nõusolek uurimuse läbiviimiseks ning lepiti kokku sobivad kohtumisajad. Kõik aruteluõhtud toimusid õhtusel ajal, vahemikus 16.30–19.00. Aruteluõhtute kestus varieerus 40 minutist kuni 120 minutini. 2023. aasta kohtumised kestsid 90–120 minutit ning 2025. aasta kohtumised 40–90 minutit.

Aruteluõhtuid juhtisid Tartu Ülikooli eesti keele võõrkeelena professor Birute Klaas-Lang ning Tartu Ülikooli doktorant Diana Vender, vestluste käigus tegi kõikidel kohtumistel välitöömärkmeid käesoleva magistritöö autor. Kokku viidi läbi kaheksa kohtumist lastevanematega. Osalejate valikul toimusid aruteluõhtud vene keeles.

Vestluste alguses tutvustasid uurijad, sh ka mina end ning jagasid oma mitmekeelsuse kogemust, mis andis lastevanematele selge ülevaate nende taustast. Lastevanematele selgitati

aruteluõhtu ja uurimistöö eesmärgke. Uuritavate anonüümsuse ja konfidentsiaalsuse tagamiseks ei lindistatud vestlusi ega salvestatud neid muul viisil. Enne arutelude alustamist küsiti osalejatelt luba vestluste käigus välitöömärkmete tegemiseks ning selgitati, kuidas kogutud andmeid edaspidi kasutatakse. Andmeid dokumenteeriti päeviku meetodil. Kõik osalejad olid teadlikud, et vestluse ajal uurija teeb märkmeid. Lastevanemad osalesid aruteluõhtutel vabatahtlikult.

Andmete kogumise meetodina kasutati dokumenteeritud päevikmärkmeid, mis on õigustatud meetod haavatava sihtgrupiga töötamisel. Kvalitatiivses uurimistöös aitab välitöömärkmete tegemine kirjeldada uurimiskeskkonda ja vestluste käigus tekkinud tähelepanekuid, toetab esialgset analüüsi ning suurendab uurimistöö usaldusväärsust. Välitöömärkmete kogumine tuleb enne uuringu algust planeerida ning siduda see uuringu teoreetilise raamistikuga. Tundliku teabe käsitlemisel tuleb arvestada eetiliste küsimustega ning tagada osalejate privaatsuse kaitse. (Phillippi & Lauderdale 2018: 383)

Aruteluõhtutel tehti jooksvalt märkmeid, et dokumenteerida arutelude üldist kulgu, osalejate reaktsioone ning olulisi tähelepanekuid. Välitöömärkmetesse lisati ka uurija tähelepanekud arutelu dünaamika, osalejate omavahelise suhtluse ja üldise õhkkonna kohta (Phillippi & Lauderdale 2018: 383). Märkmed kirjutati eesti keeles, mõned väljendid dokumenteeriti vene keeles ning tõlgiti hiljem andmeanalüüsi käigus eesti keelde.

Kvalitatiivses uurimises tehakse märkmeid nii, et see ei segaks vestlust, kasutades lühikesi märksõnu loomuliku suhtluse säilitamiseks. Need esmased ülestähendused aitavad hiljem koostada põhjalikuma märkmete versiooni, mis koostatakse eelistatult kohe pärast vestlust, kui uurija tähelepanekud on veel värsked. (Phillippi & Lauderdale 2018: 385)

2023. aastal osales aruteluõhtutel 108 lastevanemat neljast haridusasutusest ning 2025. aastal kokku 75 lastevanemat samadest asutustest (vaata tabel 1). 2023. aasta kohtumistel varieerus osalejate arv 18-40 ning 2025. aasta kohtumistel 2-35 vanemat. Nagu tabelist 1 nähtub, osales 2025.a oluliselt vähem lasteadeade vanemaid, samas kui kooliealiste vanemate hulk jäi samaks või isegi suurenes. 2023. aasta aruteluõhtute õhkkond oli pingeline ja ühel kohtumisel muutus see koguni äärmiselt agressiivseks: lastevanemad tõstsid häält ja katkestasid kõnelejaid, mistõttu oli vestlust keeruline pidada. 2025. aasta kohtumised olid märksa rahulikud ning lastevanemad pakkusid oma üleminekuga seotud muredele rohkem erinevaid lahendusvõimalusi, kuigi mõned vanematest jäid eestikeelsele õppele ülemineku suhtes endiselt skeptiliseks. Igal aruteluõhtul oli 2-5 aktiivsemat lapsevanemat, samal ajal kui ülejäänud kas nõustusid nendega ja noogutasid või esitasid oma vastuväiteid. Aruteluõhtutel oli kõigil osalejatel võimalus oma arvamust väljendada, sõltumata nende seisukohast.

Tabel 1. Uuritavate arv 2023. ja 2025. aastal

Haridusasutus	2023. a	Märkused	2025. a	Märkused
Kool 1 (K1)	18	Nendest 3 vanemat lahkusid vestluse käigus.	35	Nendest 5 aktiivsemat vanemat.
Kool 2 (K2)	25	Nendest 3 aktiivsemat lapsevanemat.	25	Umbes pooltel on lapsed õppinud juba ühe aasta eesti keeles ja teistel õpivad eesti keeles esimest aastat.
Lasteaed 1 (L1)	40	Umbes pooled vanemad lahkusid vestluse käigus	2	Vanemad on ühest perest: isa on eestlane ja ema venelane, kodus kasutatakse nii vene kui ka eesti keelt.
Lasteaed 2 (L2)	25	Nendest 4 aktiivsemat vanemat.	13	Nendest 7 vanemat osalesid 2023. a kohtumisel.
Kokku	108		75	

3.3. Andmete analüüs

Käesolevas uurimistöös analüüsiti aruteluõhtutel kogutud andmeid kvalitatiivse sisuanalüüsi kaudu. Valitud meetod võimaldab uurida tekstilisi andmeid, mõtestada osalejate kogemusi ning anda põhjaliku kirjelduse uuritavast nähtusest. Andmeanalüüsi läbiviimisel lähtuti kuuefaasilisest temaatilise sisuanalüüsi mudelist, mida on kirjeldanud Virginia Braun ja Victoria Clarke (2006). Kvalitatiivses uurimistöös on oluline, et valitud meetodid oleksid kooskõlas uurimisküsimustega ning teadlikult põhjendatud. Temaatilise analüüsi puhul tuleb teoreetiline positsioon selgelt sõnastada. Meetodi paindlikkus seisneb selles, et teemasid saab määratleda erinevalt, kuid valitud lähenemist tuleb kogu analüüsi vältel järjekindlalt rakendada. (Braun & Clarke 2006: 80-83)

Temaatilises sisuanalüüsis on võimalik andmetest teemasid tuvastada kahel viisil: induktiivse lähenemise kaudu või teoreetiliselt ehk deduktiivse lähenemise kaudu. Induktiivne lähenemine tähendab, et analüüs on andmepõhine. Analüüs lähtub kogutud materjalist ning teemad kujunevad välja andmete sisust, mitte eelnevalt seatud teoreetilistest raamidest või uurija eeldustest. Selline lähenemine keskendub osalejate tähendustele ja kogemustele ning ei ole tingimata seotud uurimisküsimuste esialgse sõnastusega. (Braun & Clarke 2006: 83-84) Induktiivne lähenemine sobib käesoleva uurimistöö jaoks, kuna eesmärgiks on kirjeldada osalejate kogemusi ja arusaamu nende endi vaatenurgast.

Brauni ja Clarke'i (2006) järgi koosneb andmeanalüüs kuuest omavahel seotud etapist. Esimeses etapis tutvutakse andmetega, mis hõlmab nende korduvat lugemist ja esialgsete ideede märkamist. Teises etapis viiakse läbi andmete kodeerimine. Kolmandas etapis koondatakse koodid potentsiaalseteks teemadeks, otsides mustreid ja seoseid andmestikus. Neljandas etapis vaadatakse teemad üle ning hinnatakse nende sobivust nii kodeeritud andmete kui ka kogu andmestiku kontekstis. Viiendas etapis täpsustatakse ja määratletakse teemad ning antakse neile selged nimetused. Kuuendas etapis esitatakse tulemused koos illustreerivate andmenäidetega. (Braun & Clarke 2006: 87-93)

Analüüsi esimeses etapis tutvuti kogutud andmetega põhjalikult. Aruteluõhtutel tehtud välitöömärkmeid loeti korduvalt läbi. Lugemise käigus märgiti üles esialgsed tähelepanekud ja huvipakkuvad teemad. Teises etapis kodeeriti andmeid, tuues esile uurimisküsimuse seisukohalt olulised tähenduslikud üksused ning koondades need vastavate koodide alla. Kolmandas etapis hakati koode koondama teemadeks. Sarnased või omavahel seotud koodid grupeeriti ning moodustati esialgsed teemad (vaata tabel 2).

Tabel 2. Näide teemade moodustamisest koodidest

Väljavõtted tekstist	Koodid	Teema
„Me ei taha koju lisakoormust, /.../ Kui eestlased õpivad ainet, siis meie lapsed tegelevad veel ka keeleõppega.“ (L1)	Lisakoormus seoses aine- ja keeleõppega	Suurenenud õpikoormus ja vanemate suutlikkus lapsi õppetöös toetada
„/.../ vanemad ei mõista eesti keelt sellel tasemel ega saa õpikutest aru. /.../“ (K2)	Vanemate piiratud keeleoskus	
„/.../ Tuleb siis tõlkida ja koos teha harjutusi ja võõrsõnu pähe tuupida.“ (K2) „Kui teeme kodutöid, siis tõlkides ei oska mina mõnda sõna ja tema ei oska mõnda sõna ning kahepeale saame hakkama. /.../“ (K1)	Tõlkimise vajadus kodutöodes	
„Elurütm on kiire ja pole füüsiliselt aega lapsega istuda ning õpetada nii eesti kui ka vene keelt. /.../“ (K1)	Ajapuudus lapse toetamiseks	
„/.../ esimesest klassist on palju kodutöid.“ (K1) „Palju lugemist jääb koju.“ (K1)	Suur kodutööde maht	
„Alles nüüd, sel sügisel, teeb minu laps natuke ise koduseid töid. Muidu istun mina ja me tõlgime koos. /.../“ (K2)	Sõltuvus vanema abist	
„/.../ Ka raha eraõpetajate jaoks ei ole.“ (K1) „/.../ Ma saadaks lapse, aga mul ei ole selleks raha.“ (K2)	Majanduslikud takistused eratunde lubada	

Neljandas etapis vaadati teemad kriitiliselt üle ning kontrolliti, kas teemad peegeldavad kogu andmestikku. Vajadusel teemasid liideti või jaotati ümber. Viiendas etapis määratleti ja nimetati teemad täpsemalt, selgitati nende sisu ja omavahelised seosed. Lõpuks, kuuendas etapis, esitati tulemused loogilise tervikuna, kus teemade kirjeldamiseks kasutati illustreerivaid andmeväljavõtteid.

Kõik esitatud tsitaadid rekonstrueeriti uurija välitöömärkmete põhjal. Uuritavate anonüümsuse tagamiseks eemaldati tekstist kõik isikunimed ning haridusasutuste nimetused. Asutuste nimetused asendati numbriliste tähistustega, näiteks (K1) kool 1 ja (L1) lasteaed 1. Tsitaatidest jäeti välja teemast kõrvale kaldunud tekstiosad, mida tähistati sümboliga /.../.

4. Tulemused

Tulemused esitati teemade kaupa. Andmeanalüüsi käigus eristus 13 teemat, mis koondusid omakorda kolme põhiteemasse: eestikeelsele haridusele ülemineku positiivsed mõjud, eestikeelsele haridusele üleminekuga seotud probleemid ja takistused, lastevanemate ootused ja ettepanekud seoses eestikeelse haridusega.

4.1. Eestikeelsele haridusele ülemineku positiivsed mõjud

Positiivse aspektina seoses üleminekuga eestikeelsele õppele tõid lastevanemad esile varase eesti keeles õppimise alustamise lasteaias, parema ettevalmistuse eestikeelseteks õpinguteks koolis ning laste eesti keele oskuse arengu. Vanemate hinnangul on oluline alustada üleminekut võimalikult varakult, eelkõige lasteaias või esimeses klassis.

4.1.1. Varane algus lasteaias ja ettevalmistus eestikeelseteks õpinguteks koolis

2023. aasta sügisel tõid lastevanemad üleminekuga seoses esile oma vastuseisu, mistõttu oli nende hinnangul keeruline välja tuua midagi positiivset. Mõned üksikud vanemad arvasid, et lasteaias omandatud eesti keele oskus pakub lastele head ettevalmistust eestikeelseteks õpinguteks koolis (1).

(1) Mina olen õnnelik, minu 4-aastane laps saab praegu baasi ja saab teadmisi. Kui elad Eestis ja soovid oma lapsele head- leiad võimalusi. (L1)

Aasta pärast üleminekut eestikeelsele õppele kirjeldasid vanemad olukordi, kus lapsed kasutavad igapäevases suhtluses eri keeltest pärit sõnu või väljendeid läbisegi (2). Eestikeelne õpetaja toetab laste varasemat kokkupuudet keelega ning aitab kaasa sellele, et laps mõistaks eesti keelt juba enne kooli minekut (2, 3).

(2) Laps ajab sassi, meil on žiraf želtõi, aga pomidor punane. /.../ õpetaja räägib eesti keeles ja on kuulda, kuidas lapsel paraneb eesti keel. (L1)

(3) /.../ vene lasteaias, aga seal oli õpetaja eestlane ja laps sai aru kõigest ja loeb nüüd eesti keeles paremini kui vene keeles. (K1)

4.1.2. Laste eesti keele oskuse areng

Vanemate hinnangul on esimese õppeaasta jooksul pärast eestikeelsele õppele üleminekut märgata laste eesti keele oskuse järkjärgulist arengut. Vanemate kogemused viitavad sellele, et lapsed on muutunud eesti keele kasutamisel enesekindlamaks ning osalevad aktiivselt

erinevates koolitegevustes (4). Vanemad, kelle lapsed olid alustanud üleminekuga esimesest klassist, kirjeldasid oma kogemusi üldiselt positiivselt ning väljendasid rahulolu selle korraldusega (5). Samas töid paljud vanemad esile, et hilisem üleminek, näiteks neljandas klassis, mõjutab negatiivselt laste ainealaste teadmiste omandamist (6).

(4) Esimese aasta lõpus olid kogemused head: lapsed suutsid lugeda, esitasid luuletusi ja osalesid kooli üritustel. (K1)

(5) Minu lapsel on kõik korras, laps õpib erinevaid väljendeid. (K2)

(6) Jah, nad saavad keele selgeks, aga nad ei saa teadmisi. (K1)

4.2. Eestikeelsele haridusele üleminekuga seotud probleemid ja takistused

Võrreldes vanematega korraldatud kohtumisi aasta enne üleminekut sügisel 2023 ja aasta pärast üleminekut sügisel 2025 ilmneb oluline muutus vanemate suhtumises. Esimestel kohtumistel väljendasid vanemad märkimisväärset vastuseisu, vestlusõhtute õhkkond oli pingeline ning arutelud kippusid muutuma emotsionaalseks. Vanemad ei olnud valmis kuulama põhjendusi eestikeelsele õppele ülemineku vajalikkuse kohta. Aasta pärast üleminekut oli vanemate suhtumine rahulikum ning kohtumiste õhkkond valdavalt positiivne. Kuigi esines mõningast pahameelt, tunnistasid vanemad üldiselt, et neil ei ole otsustavat mõju olukorra muutmisel, ning püüdsid leida praktilisi lahendusi.

4.2.1. Ülemineku korraldus ja õppekeele valiku võimaluse puudumine

Narva lastevanemate seas oli 2023. aasta sügisel tunda ebakindlust ja ka vastuseisu eestikeelsele haridusele ülemineku suhtes. Paljud ei mõistnud, miks sellist reformi üldse korraldatakse või millist kasu see nende lastele toob. Seetõttu tajuti üleminekut pigem pealesurutud kohustusena (7). Mitmed vanemad tundsid, et üleminek oli ebaõiglane, sest teised lapsed said jätkata õpinguid vene keeles, kuid nende lapsed pidid muutustega kohanema (7).

(7) On imelik, kui inimesed mõtlevad vene keeles, kuid istuvad kõik koos ja räägivad teises keeles- see on ju absurd. /.../ Miks me ei saa valida, mis keeles õppida? Miks peab sundima? Nad ju õpivad eesti keelt eesti keele tundides. /.../ See on ebaaus, et teised jätkavad, aga meie lapsed peavad üleminekus osalema. (K2)

Korduvalt kõlas küsimus, kas eestikeelne haridus on kuidagi parem kui venekeelne. Samuti ei peetud rahvusvaheliste testide tulemusi, nagu PISA, usaldusväärseks argumendiks eestikeelsele õppele üleminekuks (8). Suurem osa vanemaid olid arvamusel, et kuigi lapsed võivad eesti keele omandada, peab õpe siiski olema emakeeles, et tagada ainekriteeriumide arusaamine ja

teadmised (8, 9). Vanemad soovisid teada, kas koolis hinnatakse teadmisi või keeleoskust (9). Vanemad soovisid aru saada, kuidas reform tegelikult välja näeb ning kuulda konkreetseid selgitusi (10).

(8) *Te tahate öelda, et eesti haridus on parem kui vene haridus? Tahate öelda, et meie, kes oleme saanud vene hariduse, oleme lollid? /.../ Pisa testid ei ole midagi, mida tasub usaldada. /.../ Eesti keelt on vaja õppida, aga laps peab õppima emakeeles. (L1)*

(9) *Lapsed pole eluks valmis, kui nad ei saa õppida arusaadavas keeles, /.../ Kui eesti keel on korras ja teadmised lonkavad, siis mida hinnatakse - teadmisi või keelt? (K2)*

(10) *Kas meie vene õpetaja hakkab siis oma eesti keeles rääkima? /.../ Me tahame kuulda, millised võimalused meil selleks üleminekuks on. (K1)*

Mõned vanemad väljendasid üleminekuga seoses usaldamatust poliitiliste otsuste suhtes, tajudes olukorda poliitilise survena (11). Vanemad leidsid, et nende arvamust ei ole küsitud, mis tekitas tunde, et neid ei kuulata ning nende mured ei huvita otsustajaid (12, 13). Mitme lapsevanema hinnangul oleks eestikeelsele õppele üleminek pidanud toimuma juba aastaid tagasi (13). Mõned kirjeldasid olukorda koguni karistusena. Küsimusele, kas üleminekus nähakse midagi positiivset, vastasid mitmed lapsevanemad eitavalt (13).

(11) *Lihtsalt muutus valitsus, kes on venelaste vastu /.../ see kõik on poliitika. /.../ On tunne, et eestlased surevad välja ja nüüd sunnivad kõiki eesti keelt õppima. (K2)*

(12) *Me valisime vene klassi, mis on 50/50, kui me tahaksime eesti kooli, valiksime mõne teise kooli. (K1)*

(13) *Üleminek pidi olema 30 aastat tagasi, miks me nüüd peame päeva pealt üle viima lapsi. /.../ Kedagi ei huvita meie arvamus. Meid nagu lüüakse viitsaga ja kästakse õppida. /.../ Midagi positiivset ei ole. Te olete optimistid, aga meie näeme reaalsust. (L1)*

Aasta pärast ülemineku algust kirjeldasid vanemad oma kogemusi juba konkreetsete näidete põhjal, võrreldes varasemaid ootusi ja hirme tegeliku olukorraga koolides ja lasteaedades (14, 15). Vanemate kogemuse kohaselt võib kiire üleminek takistada õppetöö efektiivsust ja laste kohanemist (15).

(14) *Kaks aastat tagasi me ei teadnud mis sellest kõigest saab, nüüd me näeme. (L2)*

(15) *Mitte midagi ei liigu, seisab paigal /.../ Kõike varjatakse: räägitakse aimult eesti keelest ja sellest, kuidas me hakkame eesti keeles rääkima. /.../ Meil on nüüd nii, et järsult on tulnud sisse eesti keel: õpetajad ei saa õpetada ja lapsed ei saa õppida. (K2)*

Vanemad tõid välja, et keelenõuded on põhjustanud kogenud pedagoogide lahkumise ning suurendanud allesjäänud õpetajate töökoormust (16). Samuti tundsid vanemad muret, et koolidesse värvatakse õpetajaid, kellel on küll nõutav keeleoskus, kuid puuduvad

pedagoogilised kompetentsid ja varasem kogemus erivajadustega õpilastega, mis raskendab laste efektiivset õpetamist (17). Vanemad märkisid, et koolides puuduvad paindlikud lahendused erivajadustega õpilastele, mis võib raskendada nende osalemist õppetöös (17).

(16) *Milleks peab meie õpetajatel olema C1, mitte B2? See aitaks säilitada meie häid pedagooge. Lapsega ei räägi õpetaja ju nii rasketel teemadel. Me kaotame häid pedagooge. /.../ Õpetajatel on nüüd ülekoormus. (L2)*

(17) *Miks koondati häid pedagooge, kes töötasid erivajadustega lastega ja toodi C1-tasemega inimesi, kes pole elus näinud HEV- lapsi ega kujuta ette mida teha. /.../ HEV-lastel pole valikut /.../raske ja nad ei saa hakkama, isegi diagnoosita lastel on raske. (L2)*

4.2.2. Eestikeelse keelekeskkonna puudumine Narvas

Aasta enne üleminekut tõid lastevanemad esile, et keeleõppe suurimaks takistuseks on Narvas eestikeelse keskkonna puudumine. Lapsed kasutavad eesti keelt ainult klassiruumis, mistõttu ei saa nad loomulikku keelepraktikat (18). Kool ei suuda keelekeskkonda luua, sest õpetajaskond on valdavalt venekeelne ning igapäevane suhtlus toimub vene keeles (19).

(18) *Lapsed tulevad koolist välja, kus räägitakse eesti keelt ja ümber on vene keel. (L2)*

(19) *Ei, ainult siis, kui me koondame kõik vene õpetajad ja toome uusi, eestlasi. (K2)*

Õpilaste keelekeskkonna laiendamiseks mõeldud riiklikud programmid, nagu VeniVidiVici¹, ei ole lapsevanemate seas tuntud. Kuigi huvi selliste võimaluste vastu on olemas, takistab otsust usaldamatus ja hirm lapse turvalisuse pärast (20). Mitmed vanemad väljendasid muret, et Narva on ülejäänud Eestist eraldatud ning eestikeelne kultuur ei jõua linna (21). Vanemate hinnangul on eesti ja vene laste omavaheline suhtlus minimaalne ning vajab teadlikku soodustamist (22).

(20) *Ei julge saata oma lapsi võõraste inimeste juurde. (K1)*

(21) *Lolala grupp²/.../ tegid kontserte igal pool, aga Narvas ei teinud. Lastele meeldivad need laulud ja nad tahaksid ka osaleda. Tooge meile Narva tükike Eestit. (L2)*

(22) *On vaja leida võimalusi, kuidas vene ja eesti lapsed saaksid koos omavahel suhelda./.../ Las meile tuuakse neid eestlasi. (K2)*

Aasta pärast ülemineku algust tõid vanemad välja, et laste eesti keele kasutamist väljaspool kooli piirab Narvas vähene eestikeelne keelekeskkond (23). Kõik aruteluõhtutel osalenud

¹ VeniVidiVici on 2012. aastal loodud ühing, mille peamine tegevusvaldkond on õpilasvahetuste ja e-keelepraktikate korraldamine (VeniVidiVici ...).

² Lolala on Eesti pereansambel, kes loob eestikeelseid lastelaule, mis aitavad lastel mänguliselt ümbritsevat maailma avastada (<https://lolala.ee/meist>).

vanemad olid nõus, et laste kokkupuude eesti keelega piirdub peamiselt lasteaia või kooliga, kuna kodus ei räägi keegi lastega eesti keeles. Eesti keel seostub lastele eelkõige õppimisega ning vaid üksikud lapsed osalevad eestikeelsetes huviringides (23). Vabal ajal puutuvad lapsed eestikeelsete tegevustega kokku harva (24). Mõned vanemad on siiski püüdnud teadlikult kujundada kodus kakskeelset keelekeskkonda, pakkudes lastele võimalust kokku puutuda nii eesti- kui ka venekeelse kirjanduse ja meediaga (25).

(23) *Pole keelekandjaid /.../ Kinos pole multikaid, mis oleksid tuttavad emakeeles./.../ Minu laps käis eestikeelses maleklubis, aga ei meeldinud. Käime kinos eestikeelseid multikaid vaatamas, aga laps ei kontsentreeru ja me lähme ära. (K1)*

(24) */.../ kord aastas käivad muuseumis, eelmisel aastal käisid politseimuuseumis. (K2)*

(25) *Meil on kodus 50/50 eesti ja vene raamatud, vaatame telekat samuti 50/50, aga teised pered seda ei tee. (L1)*

Vanemad kirjeldasid, et igapäevased suhtlusvõimalused eestlastega Narvas on piiratud ning see vähendab laste motivatsiooni ja võimalusi eesti keelt praktiseerida (26). Piiratud reisimisvõimalused teistesse eestikeelsetesse piirkondadesse vähendavad laste kokkupuudet keskkondadega, kus eesti keel on igapäevane suhtluskeel (27). Keele omandamine eeldab järjepidevat keelekasutust ning lühiajaline kokkupuude eestikeelse keskkonnaga ei too märgatavaid muutusi, kui igapäevases elukeskkonnas domineerib vene keel (27).

(26) *Eestlased ei taha suhelda venelastega, nimetavad neid halvustavate sõnadega ning vene lapsi kiusatakse eesti koolis ja nimetatakse okupantideks. (K2)*

(27) */.../ meil ei ole võimalust käia mööda Eestit reisimas /.../ Saaremaal ja Pärnus on teistsugune eesti keel. /.../ Kui käia korra Rakveres, ei muuda see midagi - laps tuleb tagasi ja meie ümber on kõik venelased ning ta hakkab edasi kasutama vene keelt. (K2)*

Vanemad märkisid, et Narvas toimub suhtlemine eestlastega sageli vene keeles, mis omakorda vähendab võimalusi eesti keelt harjutada ja praktiseerida (28). Nende kogemuse põhjal räägivad õpetajad lasteaias lastega küll eesti keeles, kuid lapsevanema saabudes minnakse suhtluses üle vene keelele. Vanemad leidsid, et keele omandamiseks on vajalik järjepidev praktika ning ka lapsevanematega tuleks suhelda eesti keeles (29).

(28) *Kui eestlased tulevad siia, siis nad räägivad vene keeles. (L2)*

(29) *Kui tuleb lapsevanem, siis räägivad vene keeles /.../ kui uks sulgeb on venekeelne keskkond. (L2)*

4.2.3. Laste ja vanemate motivatsioon eesti keele õppimiseks

Narva lastevanemate 2023. aasta sügisel kogutud arvamused näitasid, et eesti keele õppimise motivatsioon sõltub nii keskkonnast, kogukonna hoiakutest kui ka vanemate enda kogemustest. Vanemad väljendasid usku, et keeleõpe on vajalik, kuid samal ajal rõhutasid nad, et Narvas kasutatakse eesti keelt igapäevaelus vähe (30). Lisaks kirjeldasid vanemad hirmu eksida eesti keele kasutamisel, mis omakorda vähendab motivatsiooni keelt õppida (30). Mõned vanemad tunnetavad ebakindlust laste tuleviku ees ning see kandub üle ka suhtumisse eesti keele õppimisse (31). Vanemate seas on levinud arusaam, et lapsed võivad omandada keelt hiljem, täiskasvanuna, kui selleks tekib vajadus (32).

(30) *Kõik on siin Narvas venelased, aga hakkavad rääkima eesti keeles? Milleks? Me oleme ära lõigatud, seal on eestlased ja siin oleme meie. Eestlased tulevad Narva ja räägivad vene keeles. Me saame eesti keelest aru, me ei oska rääkida. Ütleme valesti ja läheb halvasti. Meil on töö vene keeles, meil pole kellegagi rääkida.* (K1)

(31) *Meie lapsed on sündinud vene peres. Me ei tea, kuhu laps pärast 12. klassi läheb ja kas ta jätab Vene või Eesti kodakondsuse.* (K1)

(32) *Pole mõtet niisama õppida, kui seda pole vaja. Edaspidi õpib see, kellel on vaja, ja kes ei taha, see ei õpi.* (K2)

Mitmed vanemad rõhutasid, et lapsed vajavad huvi ja sisemist motivatsiooni (33). Paljud vanemad väljendasid muret, et laps peab õppima keeles, millest ta ei saa aru. See tekitab stressi ning vähendab motivatsiooni (34). Samuti kirjeldasid nad ebakindlust selle suhtes, kuidas last toetada nii, et keeleõpe oleks jõukohane ja huvipakkuv (35, 36).

(33) *Last peab motiveerima, et õppimine oleks huvitav. /.../ Laps ei saa ega taha õppida, kui õpetaja räägib eesti keeles ja laps ei saa temast aru. /.../ Laps tahab õppida inglise keelt, aga eesti keelt ei taha – ta nutab, ja ma ei hakka teda sundima.* (K1)

(34) *Laps saab iga päev 2 ja 1 ning tema motivatsioon õppida langeb. /.../ Lapsed ei kuula õpetajaid, kui nad räägivad eesti keeles, sest neil on igav.* (L2)

(35) *Me peame lapsi veel sundima kooli minema, kus nad ei saa mitte midagi aru.* (K2)

(36) *Kuidas me saame lapsi motiveerida peale selle, et ütleme: „pead õppima“?* (L1)

2025. aasta sügisel kirjeldasid vanemad, et osa lastest ei tunne eesti keele vastu suurt huvi ning eelistab õppida inglise keelt (37). Vähene enesekindlus ja hirm eksida võivad takistada laste valmisolekut eesti keeles rääkida (37). Vanemate hinnangul reisis teistesse Eesti linnadesse võivad suurendada laste huvi ja motivatsiooni keelt õppida (37). Osa vanemaid leidsid, et erivajadustega laste puhul ei ole eesti keele oskus nende hinnangul alati vajalik (38).

(37) /.../ talle meeldib inglise keel, aga eesti keelt ta ei taha, /.../ kool võiks rohkem motiveerida, /.../ laps kardab ja ei julge eesti keelt kasutada. /.../ Käisime mööda Eestit reisil ja laps sai aru, et keelt on vaja, ta nägi linnu, kus kasutatakse eesti keelt. (K2)

(38) Erivajadustega lapsed ei vaja eesti keelt. Nende tulevik on nagunii Narvas ja neil pole kuskil seda keelt kasutada, nad nagunii ei lähe kuskile mujale tööle. (L2)

Uurisime vestlusõhtutel ka vanemate enda eesti keele õppe kogemusi ja eesti keele oskuse vajalikkust. Küsimusele „Kas eesti keelt on vaja?” andis enamik vanematest positiivse vastuse. Vanemad kirjeldasid, et nad ei julge lastega eesti keeles rääkida, sest kardavad öelda midagi valesti (39). Mõned vanemad käivad eesti keele kursustel, kuid nende sõnul ei too osalemine alati oodatud tulemusi, kuna keelt ei kasutata igapäevaselt. Samuti toodi välja, et kursused toimuvad tööajal ning tööandjad ei pruugi lubada neil osaleda (40).

(39) Kui ma olen kindel, et ütlen seda õigesti, siis ma ütlen. Kui ei, siis mitte. Rohkem kui „tule siia, palun“ ma ei julge öelda. (L2)

(40) Me ei saa käia keelekohvikus, sest see toimub täpselt meie töö ajal ja ülemus ütles: „Sa kas oled tööl või käid oma kohvikutes“. (K1)

4.2.4. Teises keeles õppimisega kaasnev stress ja selle mõju laste heaolule

Aasta enne eestikeelsele õppele üleminekut tundsid lastevanemad hirmu selle ees, et eesti keeles õppimine võib olla lastele koormav ning mõjutada nende vaimset tervist (41, 42, 43). Vanemad väljendasid muret, et õpiraskustega lapsed ei tule eesti keeles õppimisega toime ning see võib põhjustada psühholoogilist pinget (43).

(41) Me pole vastu, aga kui ta hakkama ei saa ja jääb vaimselt haigeks? (K1)

(42) Laps läheb lasteaeda ja saab stressi, sest keel on võõras, ta ei saa midagi aru. (L2)

(43) Kui meie õpetaja ütleb üks päev: „Tere“, siis lapsed on šokeeritud. /.../ Pidime 15 korda kordama sõna „klassikaaslane“, et ta õigesti ütleks. /.../ Lapsed käivad juba praegu raha eest eratundides, nad ei saa tänase haridusega hakkama. /.../ Olen selle kohta lugenud - mingil hetkel võib see psühholoogiliselt liiga raske olla. (K2)

Vanemad kirjeldasid olukordi, kus lapsed nutavad, tunnevad hirmu ja segadust, kui nad ei saa tunnis toimuvast aru (44). Vanemad kardavad, et lapsed ei suuda näiteks abi paluda, kui neil on halb olla (45).

(44) Kiusamisest vaba programmis küsivad: „mida sa tunnend?“ ja lapsed ei oska vastata isegi vene keeles, kuid vastust nõutakse eesti keeles. /.../ Lapsed, kes ei saanud kooli, kuhu nad tahtsid, hakkavad nutma. /.../ Stress ei tule vanematelt, stress on lastel! (L1)

(45) Kui lapsel valutab kõht, ei saa ta abi küsida, sest ta ei oska seda öelda. (K2)

Eraldi mure puudutab lapsi, kes vajavad logopeedilist tuge. Vanemad tundsid hirmu, et ülemineku eestikeelsele õppele võib takistada hääldearengustega laste kõne arengut, sest need lapsed ei valda veel ka oma emakeelt (46, 47).

(46) „Logopeediline“ laps ei saa hakkama eesti keeles, ta ei kuule näiteks L tähte. (K1)

(47) Mis saab logopeedilist abi vajavatest lastest? Spetsialistid ütlevad, et enne kolmeaastaseks saamist ei tohi üle viia, sest ta ei räägi veel ka oma emakeeles. (L1)

Aasta pärast eestikeelsele õppele ülemineku algust arvasid mitmed vanemad, et õppekeele vahetusega seotud kohanemine võib mõne lapse jaoks olla emotsionaalselt koormav, eriti olukordades, kus lapse eesti keele oskus ei võimalda tal õppetöö sisust täielikult aru saada (48). Vanemad kirjeldasid, et mõned ülesanded, näiteks tasemetööde tegemine eestikeelses keskkonnas, võivad suurendada laste pingeid. Kui laps ei ole kindel nii ülesande sisus kui ka tehnilistes nõuetes, võivad isegi väikesed vead tekitada stressi ja hirmu ebaõnnestumise ees (48). Vanemad juhtisid tähelepanu ka sellele, et kuigi õpe on eestikeelne, kogevad lapsed olukordi, kus suhtlus toimub laste emakeeles ning selline praktika võib tekitada segadust (49). Vanemate kogemuse põhjal on õppimine teises keeles eriti raske erivajadustega lastele. Nad vajavad rohkem tähelepanu, mistõttu ei pruugi õpetajatel jääda piisavalt aega teistele lastele. Olemasolevad tugimeetmed ei ole alati piisavad, et tagada lapse heaolu ja toimetulek õppimisega (50).

(48) Lapsele ei meeldi, ta ei saa aru, tal on hüsteeria sellel põhjusel juba lasteaiast. /.../
Kui laps vajutab valesti, on tasemetöö juba lukus ja tulemuseks on halb hinne. Nüüd kardavad lapsed, et nad vajutavad valesti ja see tekitab neis stressi. (K2)

(49) Meil toimub õppimine eesti keeles, aga lastega riieldakse vene keeles, isegi eesti keele õpetajad teevad seda. (K2)

(50) Erivajadusega last on programmi järgi õpetada väga keeruline ja eesti keeles on see veelgi raskem. (L2)

4.2.5. Laste õpitulemuste ja teadmiste taseme langus

2023. aasta andmete põhjal tundsid Narva vene emakeelega lastevanemad juba enne üleminekut eestikeelsele õppele muret, et laste õpitulemused võivad langeda, kui aineid tuleb õppida eesti keeles, mida lapsed veel hästi ei valda (51). Vanemate hinnangul muudab keerukas sõnavara eesti keeles aineõppe sisu raskesti mõistetavaks ning vähendab aega, mis jääb teadmiste omandamiseks. Muret tekitas ka see, et lapsed ei pruugi tunnis käsitletavast sisust täielikult aru saada, mis võib omakorda mõjutada õpitulemusi (52). Vanemad rõhutasid, et õpikud on koostatud eesti keelt emakeelena kõnelevatele õpilastele. Juba enne üleminekut

kasutasid paljud lapsed paralleelselt nii eesti- kui ka venekeelseid õpikuid, et õppematerjalist paremini aru saada. Vanemate arvates võib samaaegne keeleõpe ja keerukate ainete õppimine viia teadmiste taseme languseni (53).

(51) *Koolis ei õpita ju ainult eesti keelt. Teised ained on ka tähtsad ja ei saa ainult eesti keelt õppida. Lapsed ei oska aasta lõpuks mitte midagi peale eesti keele. /.../ Meie lapsed ei saa õppida loodusõpetust, kuna kõik sõnad on neile võõrad. (K2)*

(52) *Aineõpe teadmised langevad, kuna emakeeles saaksid lapsed rohkem aru. /.../ Matemaatika asemel hakkavad 1. klassis laulma laule numbritest. Loodusõpetus on sellest aastast eesti keeles ja ainukesed hinded on „X“ /.../ Nad oskavad ainult kirjutada: „Tere kallis sõber“ (L1)*

(53) *Aineõpetuse tase langeb. /.../ Laps sai ajaloo tunnis 7. klassis 12 kahte ja 7 ühte, õpik on vigane ja laps ei tea, kas õige vastus on vene õpikus või eesti õpikus. Õpikud pole kohandatud vene laste jaoks. (L2)*

2025. aasta sügisel olid mitmed vanemad seisukohal, et eesti keeles õppimine mõjutas nende laste teadmiste omandamist (54). Vanemate hinnangul on olukord eriti keeruline nende laste jaoks, kes alustasid eestikeelset õpet järsult, ilma varasema järkjärgulise keelelise ettevalmistuseta (55). Kui laps ei saa täielikult aru nii ülesannete sõnastusest kui ka õpetaja selgitustest, võib õppetöö sisu jääda ebaselgeks. Kui laps puudub koolist haiguse tõttu, on tal raske uuesti õppetöö rütmi sisse elada. Selline olukord võib mõjutada laste õpitulemusi (56).

(54) *Selline tunne, et me keskendume lihtsalt eesti keele rääkimisele, mitte teadmiste omandamisele. Me ei saa teadmisi, vaid õpime üksnes keelt. (K2)*

(55) *Oleks pidanud alustama lasteaiast, nagu te räägite, et laps hakkab tasapisi õppima. Minu laps alustas järsku ja tal on raske. Ta ei õpi midagi uut, sest ta ei oska keelt. (K1)*

(56) *Lapsed on tihti haiged ja kui nad puuduvad, siis ei jaksa nad edasi õppida, /.../ laps on 1. klassis ja kõik on eesti keeles. Ma arvasin, et venekeelsest perest pärit lapse jaoks on eraldi meetoodika, aga lisati ka vene keel ja laps ajab nüüd tähti segamini. (K1)*

Eraldi toodi välja raskused matemaatikas, kus ülesannete mõistmine eeldab ka keelelist arusaamist (57). Lisaks kirjeldasid mõned vanemad olukordi, kus lapsed õpivad teises keeles võõrkeelt, näiteks inglise keelt, ning selgitused toimuvad eesti keeles, mida lapsed alles omandavad (58). Vanemate kogemuse põhjal võib selline mitmekeelne õpikeskkond tekitada lastes segadust ning raskendada nii sõnavara kui ka ainealaste teadmiste kinnistumist (58).

(57) *Üleminek mõjutab ennekõike matemaatika tulemusi, kas saaks kuidagi programmi muuta? /.../ Me ei saa hakkama korrutustabeliga. (K1)*

(58) *Eelmisel aastal õpiti inglise keele sõnu eesti keeles. Lastel on kõik peas segamini ning nad ei saa teadmisi. /.../ Lapsed on venekeelsed, kuidas nad saavad õppida inglise keelt eesti keeles, kui nad ei oska veel eesti keelt? (K2)*

4.2.6. Suurenenud õpikoormus ja vanemate suutlikkus lapsi õppetöös toetada

2023. aasta sügisel tundsid vanemad muret, et teises keeles õppimine võib suurendada nii laste kui ka vanemate igapäevast koormust. Vanemad arvasid, et vene emakeelega õpilased on eesti emakeelega õpilastega võrreldes ebasoodsamas olukorras (59). Vanemate hinnangul on nende kohustus lapsi kodutöodes toetada, kuid kui kodune keel on vene keel ja vanemate eesti keele oskus on piiratud, muutub see märksa keerulisemaks. Vanemad ei saa õppematerjalist aru ning ülesannete tõlkimine võtab palju aega (60).

(59) *Me ei taha koju lisakoormust, /.../ miks peavad meie lapsed jääma teadmistest ilma, miks õpetatakse eestikeelsetele lastele rohkem? Kui eestlased õpivad ainet, siis meie lapsed tegelevad veel ka keeleõppega.(L1)*

(60) *Me ei ole eestikeelse hariduse vastu, lapsed on paindlikud, kuid kodus me ei saa neid aidata. Sest kodus räägivad lapsed vene keeles, /.../ vanemad ei mõista eesti keelt sellel tasemel ega saa õpikute aru. /.../ Tuleb siis tõlkida ja koos teha harjutusi ja võõrsõnu pähe tuupida. (K2)*

Lapsed teevad kodutöid hiliste õhtutundideni, sest vanemad jõuavad töölt koju alles õhtul. Mõnes koolis on pikapäevarühm mõeldud mängimiseks, teistes tehakse seal ka kodutöid ja õpitakse. Pered palkavad sageli eraõpetajaid, kuid majanduslikel põhjustel ei saa paljud pered siiski kasutada eraõpetajate abi (61). Vanemate sõnul ei anna aga eraõpetajate töö sageli oodatud tulemusi ning laste keeleoskus ei parane soovitud määral (62).

(61) *Elurütm on kiire ja pole füüsiliselt aega lapsega istuda ning õpetada nii eesti kui ka vene keelt. Ka raha eraõpetajate jaoks ei ole.(K1)*

(62) *Nad õpetasid ainult grammatikat, mingit kõnelemist polnud, /.../ lapsed käisid eratundides ja seal nad ainult laulsid. (L1)*

Aasta pärast eestikeelsele õppele ülemineku algust arvasid mitmed vanemad, et kodutööde tegemine on muutunud ajamahukamaks. Kui nii laps kui ka vanem alles õpivad eesti keelt, nõuab koduste ülesannete lahendamine pidevat sõnade tõlkimist (63, 64). Vanemad märkisid, et esimestes klassides antav kodutööde maht tundub nende hinnangul suur, eriti kui laps õpib teises keeles (63, 64).

(63) *Kui teeme kodutöid, siis tõlkides ei oska mina mõnda sõna ja tema ei oska mõnda sõna ning kahepeale saame hakkama. /.../ esimeses klassis on palju kodutöid. (K1)*

(64) *Palju lugemist jääb koju. Laps ei taha õppida, mina loen ja jutustan talle ümber, mis tekstis oli. Koolis kästakse tal lugeda kümme korda teksti, millest ta aru ei saa. Praegu istume terve õhtu, et õppida viis sõna.* (K2)

Mõned vanemad kirjeldasid, et alles aasta pärast üleminekut hakkasid lapsed ülesandeid iseseisvamalt tegema, kuid ülemineku algusperioodil pidid vanemad neid rohkem aitama (65). Taas tõstatus eraõpetajate teema. Vanemate kogemuste põhjal püüab osa peresid laste õppimist toetada eraõpetajate abil. Samas rõhutati, et selline tugi ei pruugi olla kõigile peredele majanduslikult kättesaadav (65).

(65) *Alles nüüd, sel sügisel, teeb minu laps natuke ise koduseid töid. Muidu istun mina ja me tõlgime koos. /.../ Eraõpetajad küsivad 45 minuti eest 20 eurot. Ma saadaks lapse, aga mul ei ole selleks raha.* (K2)

4.2.7. Laste emakeele oskuse areng ja vene kultuuri säilitamine

2023. aasta sügisel väljendasid vanemad muret, et üleminek eestikeelsele õppele võib vähendada laste võimalusi õppida ja arendada vene keelt emakeelena. Mitme vanema hinnangul peaks vene keel olema kooliprogrammis juba varasest east, et lapsed ei kaotaks lugemis- ja kirjutamisoskust oma emakeeles (66, 67). Vähese tundide arvu tõttu langeb üha suurem vastutus lapse emakeele arendamise eest vanematele endile (67).

(66) *Kui vene lastele õpetatakse vene keelt alates 3. klassist, ei ole see normaalne. /.../ Eesti keele õpetajatel on ükskõik, kuidas lapsed vene keeles räägivad, ja nad jäävad keeledefektidega.* (K2)

(67) *Vene keelt on koolis ainult üks tund nädalas ja lasteaias ei saa nad vene keele baasi, sest seal vene keelt ei õpetata. Laps ei saa koolis kirjutada ega lugeda vene keeles ja see läheb vanema vastutusele, /.../ et ta õpiks lapsega keelt ja otsiks eraõpetajaid.* (L2)

Vanemate jaoks on oluline, et õppeprogrammis säiliks vene kirjanduse ja kultuuri õpetamine, sealhulgas klassikaliste autorite lugemine, mis toetab laste kultuurilist kuuluvustunnet ja aitab hoida sidet oma päritoluga (68). Identiteediga seotud hirme vanematel üldiselt ei ole, kuid terminiga „venekeelne eestlane” nad ei samastu. Nad näevad oma lapsi eelkõige venelastena, kes elavad ja õpivad Eestis (69).

(68) *Kindlasti peab olema! Puškin, Turgenev, Tjutšev. Aga eestlasi see ei huvita, nad ei hakka seda õpetama.* (K2)

(69) *Ei! Kodus on ta ju venelane ja räägib vene keeles.* (K2)

2025. aasta sügisel olid vanemad seisukohal, et vene keele õppe maht on eestikeelsele õppele ülemineku järel ebapiisav, et toetada laste emakeeleoskuse järjepidevat arengut (70).

Nad soovisid selgust selle kohta, milline peaks olema kooli roll laste emakeeleoskuse toetamisel eestikeelse õppe tingimustes. Vanemate hinnangul laste emakeele säilitamine on tihedalt seotud kultuuri tundmisega, sealhulgas kokkupuutega kirjanduse, luule ja kunstiga (71).

(70) *Vene keelt on vaja! Kaks tundi nädalas on isegi vähe.* (K1)

(71) *Vene keele toetamine - kas seda peavad tegema ainult vanemad või keegi veel? Kultuuri on vaja: luuletused, kirjanikud, kunstnikud, laps peab kõike teadma.* (L2)

4.2.8. Kvalifitseeritud pedagoogide ja tugispetsialistide puudus

2023. aasta sügisel tõid mitmed vanemad esile, et Narvas on keeruline leida õpetajaid, kes vastaksid nii keeleoskuse kui ka pedagoogiliste kompetentside nõuetele (72). Murekohaks juba ette on, et õpetajate ametikohtadele võetakse inimesi, kellel puudub vajalik ettevalmistus (72, 73, 74). Tugispetsialistide, eriti logopeedide, eripedagoogide ja abiõpetajate nappus piirab laste võimalusi saada individuaalset tuge (74, 75).

(72) *Suured palgad, aga vähe tahtmist tööle tulla. /.../ valida pole kedagi ja me ei räägi isegi pedagoogilistest kompetentsidest. Kui oskad keelt, oled vastu võetud. /.../ Pole pedagooge, kes võiksid lapsi aidata pikapäevarühmas.* (K1)

(73) *Juba praegu võetakse lasteaedadesse tööle inimesi, kellel pole pedagoogilist haridust, peaasi, et keeleoskus oleks C1.* (L2)

(74) *Pole algklassiõpetajad, vaid lihtsalt suvalised inimesed, kes oskavad eesti keelt. /.../ Meil pole abiõpetajaid, kes aitaks ja seletaks.* (K2)

(75) *Meie lapsed saavad logopeedi juurde ainult Jõhvi ja Rakverre. Keegi ei valmista eripedagooge.* (L1)

Lisaks on keeruline tagada õpetajate püsimine ametis ka siis, kui sobivad kandidaadid leitakse (76). Muret tekitab ka olukord, kus olemasolevad õpetajad ei pruugi olla valmis õpetama eesti keeles, kuigi nende keeleoskus vastab nõuetele (76). Vanemate hinnangul ei pööra linnavalitsuse ametnikud probleemide lahendamisele piisavalt tähelepanu (76). Vanemad väljendasid skeptilist suhtumist programmi Noored Kooli³, leides, et see ei pruugi tagada piisava ettevalmistusega õpetajaid (77).

(76) *Hirmu meil pole, meil pole õpetajaid. Isegi kui meile tulevad õpetajad, lahkuvad nad kuu aja pärast. /.../ Meie õpetajad pole õppinud eesti keeles õpetama, neil lihtsalt on C1-tase, et töökohta mitte kaotada. /.../ Linn ei vasta meie küsimustele. Me saame*

³ Noored Kooli on hariduse eestvedajate arenguprogramm, mis pakub võimaluse siseneda haridusvaldkonda ja töötada õpetajana. Programm on suunatud motiveeritud ja missioonitundlikele inimestele, kes soovivad panustada õpilaste arengusse ja Eesti hariduse tulevikku. (Noored Kooli ...)

infot Facebookist: kes on hea õpetaja, kes läks millisesse kooli ja kuhu meie peaksime jooksma. (L1)

(77) Las tulevad, aga peavad olema kompetentsed, mitte endised poemüüjad. (K2)

Aasta pärast eestikeelsele õppele üleminekut tõid vanemad esile mitmeid probleeme, mis on seotud õpetajate pädevusega. Vanemate kogemuste põhjal ei ole õpetajate vahetus alati taganud kvalifitseeritud asendust ning lastega töötavad küll keeleoskuse nõuetele vastavad, kuid vähese pedagoogilise ettevalmistusega inimesed, kes ei oska alati õpilasi motiveerida ja toetada (78). Kirjeldati juhtumeid, kus varasemalt teise aine õpetajana töötanud inimene on määratud õpetama eesti keelt, mis on mõjutanud õpilaste valmisolekut õpetajat uues rollis aktsepteerida (78). Väljendati kahtlusi, kas üksnes keeleoskuse taseme tõendamine on piisav alus pedagoogilisele tööle asumiseks (79).

(78) Võtavad suvalisi inimesi, nad ei oska õpetada ega oma kogemust /.../ Õpetajad justkui on, aga pedagooge pole, kes oskaksid õpetada ja motiveerida. /.../ Eelmisel aastal oli kehalise kasvatuse õpetaja ja sel aastal on ta eesti keele õpetaja, laps ei võta teda [eesti keele] õpetajana omaks. (K2)

(79) Matemaatika õpetaja ilma hariduseta /.../ meie koolis on metsavaht, lendur, kes iganes, aga mitte pedagoogid. /.../ Meile öeldi, et õpetaja jäi haigeks ja hakkab asendama tema sõber ja see on ametlikult lubatud, /.../ ma ei julge neid inimesi oma lapse juurde lasta. (L1)

Mõned vanemad rõhutasid, et uutel õpetajatel puudub varasem kogemus erivajadustega lastega töötamisel ning see võib õpetaja tööd raskendada (80). Samuti peetakse probleemiks abiõpetajate ja eestikeelsete logopeedide puudust (80, 81). Vanemate sõnul on tugispetsialistide nappus seotud kooli või kohaliku omavalitsuse piiratud ressurssidega (81).

(80) Tulid C1 keeleoskusega inimesed ja nad pole kunagi erivajadustega lapsi näinud ega saa nendega hakkama. puudub ka eestikeelne logopeed. (L2)

(81) Koolil ja linnal ei ole raha abiõpetajate palkamiseks. (K2)

4.2.9. Eesti keeles õpetamise kvaliteet ja metoodilised väljakutsed

2023. aasta sügisel, vahetult enne eestikeelsele õppele üleminekut, tundsid vanemad muret, kas laste senine ettevalmistus on piisav, et nad suudaksid eesti keeles õppimisega toime tulla. Vanemate hinnangul on laste ettevalmistus väga ebaühtlane, eriti juhul, kui varasem õpe ei olnud järjepidev ning mõned lapsed alustasid eestikeelset õpet ilma vajaliku keelelise baasita (82). Kui keeleõpe on lastele liiga keeruline, võivad nad tunda end ebakindlalt ning õpetajal ei ole alati piisavalt aega lapsi individuaalselt toetada (82, 83). Vanemad väljendasid kahtlusi, kas

koolis omandatud keeleoskus tagab piisava valmisoleku eestikeelses kõrgkoolis õppimiseks, tuues esile juhtumeid, kus head eksamitulemused ei ole tähendanud tegelikku toimetulekut ülikoolis (84).

(82) *Laps tuli lasteaiast kooli nulltasemega, sest eesti keele õpetaja oli terve aasta haige. /.../ See on õpetaja süü! Järelikult õpetati halvasti. /.../ Laps ei õpi alguses lugema ja kirjutama, vaid kohe sõnu ning sellest tekivad lastel probleemid eesti keelega.* (K1)

(83) *Kui õpetaja ei suuna last õigesti hääldama, tekivad hääldusprobleemid. Õpetajal pole aega kuulata iga lapse hääldust.* (K2)

(84) *Minu laps sai 95% eksami eest, aga ei saanud ülikoolis hakkama.* (K2)

2025. aasta sügisel töid vanemad esile, et üleminek eestikeelsele õppele toimus ilma piisava metoodilise ettevalmistuseta. Koolides ja lasteaedades puudub vanemate arvates teises keeles õppivatele lastele eraldi metoodika ja kohandatud õppematerjalid, mis toetaksid nii aine mõistmist kui ka eesti keele omandamist (85). Eesti keele õppe kvaliteet sõltub suurel määral õpetaja keelekasutusest ja õpetamise meetoditest. Kirjeldati olukordi, kus vanemate hinnangul ei olnud õppetöö piisavalt sisuline või õpetaja tähelepanu ei olnud suunatud õpilastele (86). Vanemad väljendasid muret, et laste rääkimisoskus eesti keeles on vähe arendatud, kuna paljud lapsed kasutavad peamiselt üksikuid fraase või kordavad õpitud väljendeid ning vabam suhtlemine eesti keeles on nende jaoks piiratud. Kirjeldati olukordi, kus lapsed ei osanud Narvas õpitut eestikeelset sõnavara eestikeelses keskkonnas rakendada (87).

(85) *Varem oli eesti keel eraldi õppeaine, kuid nüüd on kõik ained võõras keeles. Peaks olema eraldi metoodika, sest praegu kasutame samu õpikuid nagu eestlased.* (K1)

(86) */.../ lapsed ei saa mingeid teadmisi, natuke näidatakse multikaid, et oleks midagi visuaalselt ka. /.../ Nad jalutasid niisama õues ega teinud midagi, /.../ kui laps midagi küsis, polnud õpetajal aega ja ta oli telefonis.* (K2)

(87) *Oskavad fraase nagu „koristame mänguasju“, /.../ oskab laulda mingit laulu, aga ta ei oska ju rääkida /.../ Laps kasutas väljendeid nagu „paneme riidesse“, kuid kui läksime Tartusse arsti juurde, ei saanud ta samadest väljenditest aru.* (L2)

Vanemad väljendasid muret, et kiire õppetempo tõttu on lastel keeruline õpitut mõista, eriti olukorras, kus õppematerjalid ei ole kohandatud ning õpetajatel on piiratud aeg teema selgitamiseks (88). Õpilastel on eesti keeles raske aine sisust aru saada, kuna nad ei ole veel saavutanud piisavat eesti keele taset. Vanemate arvates võib täiendav selgitus emakeeles aidata lastel õpitut paremini mõista ja parandada õpitulemusi (88). Digitaalsed õppevahendid ei ole alati õpilastele ilma lisakuludeta kättesaadavad. Vanemate hinnangul võib tasuliste programmide kasutamine tekitada peredele rahalist lisakoormust (88). Õppetegevuses

kasutatakse palju veebipõhiseid ülesandeid, samas kui töövihikutes harjutamist esineb vähem. Vanemate hinnangul ei pruugi see piisavalt toetada õpitu kinnistamist ning võib mõjutada õpitulemusi (89). Õppematerjalide kohandamine erivajadustega õpilastele suurendab õpetajate töökoormust tundide ettevalmistamisel (90).

(88) *Alpa kids on tasuline, 10 eurot kuus, see on väga kallis. /.../ Materjalid ei ole adapteeritud, /.../. Õpetajatel pole aega selgitamiseks, /.../ neil on programm ja nad peavad edasi minema. /.../ Lapsel on tunnis hind 1 ja 2. Kui ta läheb pärast tundi konsultatsiooni ning õpetaja seletab seal vene keeles, siis on lapsel 4 ja 5. (K2)*

(89) *Õpetaja annab koduseid töid läbi lingi. /.../ Eelmisel aastal tehti ülesandeid nii töövihikus kui ka veebis, nüüd on ainult lingid ja tase on halvem. (K2)*

(90) *HEV laste jaoks pole materjale, õpetaja kohandab iga lapse jaoks materjali õhtuti oma muude tegevuste asemel. Õpetajad ostavad ise oma raha eest lisamaterjale. (L2)*

Kokkuvõte. Vanemate arvates pakub lasteaias omandatud eesti keele oskus lastele head ettevalmistust eestikeelseteks õpinguteks koolis. Aruteluõhtutel osales 2025. aastal lasteaiaste vanemaid oluliselt vähem kui 2023. aastal, samas kui koolilaste vanemate osalus kasvas, millest võib ehk järeldada, et lasteaiaste vanemate hirme on varasemaga võrreldes vähem, kuid koolilaste vanemad on endiselt üleminekust segaduses ja stressis. Kõige olulisem probleem Narvas on loomuliku eestikeelse keelekeskkonna puudumine, mis piirab laste ja vanemate motivatsiooni eesti keele õppimiseks. Õpiraskustega ja erivajadustega laste toimetulek ning logopeedilist tuge vajavate laste kõneareng tekitab jätkuvalt muret.

Aastatel 2023 ja 2025 jäi vanemate mure ka laste õpitulemuste ja teadmiste taseme languse pärast samaks. 2023. aastal väljendati hirme, et õpitulemused võivad langeda, kuid 2025. aastal kirjeldasid vanemad juba reaalseid õpiraskusi, eriti järsu ülemineku ja laste ebapiisava keelelise ettevalmistuse korral. 2023. aastal kardeti, et kodutööde tegemine muutub ajamahukaks ning 2025. aastal kinnitati, et koormus on tõepoolest suurenenud. Samas leiti, et aasta pärast ülemineku algust tegid lapsed koduseid ülesandeid iseseisvamalt. Eraõpetajate vajadus ja nende kättesaamatus perekonna rahaliste ressursside tõttu oli probleem mõlemal perioodil.

Ka lapse kodukeele toetamise puudumine oli nii 2023. kui ka 2025. a vanemaid erutanud teema. 2023. aastal tunti hirmu, et vähene vene keele tundide arv nõrgestab laste lugemis- ja kirjutamisoskust vene keeles. 2025. aastaks kinnitasid vanemad, et vene keele õppe maht on ebapiisav ning kooli roll laste emakeele ja kultuuri toetamisel on ebaselge. Vanemate jaoks oli nii ülemineku eel kui esimese aasta järel suurimaks probleemiks kvalifitseeritud õpetajate ja tugispetsialistide nappus, mis süvendas muret omandatava hariduse kvaliteedi pärast.

4.3. Lastevanemate ootused ja ettepanekud seoses eestikeelse haridusega

Lastevanemate ootused 2023. aastal ja ettepanekud 2025. aastal keskenduvad samadele teemadele: õpetajate pädevusele, metoodikale, õppematerjalidele ja keelekeskkonnale. Kui 2023. aastal väljendasid vanemad pigem üldisi ootusi eestikeelse õppe kvaliteedi parandamiseks, siis 2025. aastal esitasid nad juba konkreetseid ja praktilisi lahendusi, nagu väiksemad klassid, keelepraktikat toetavad tegevused ning lisatugi lastele. See viitab vanemate suurenenud teadlikkusele ja aktiivsemale rollile parenduslahenduste pakkumisel.

4.3.1. Vanemate soovitusel enne eestikeelsele õppele üleminekut

2023. aasta sügisel arvasid vanemad, et ülemineku edukus sõltub suurel määral õpetajate pedagoogilisest pädevusest. Samuti väljendasid nad ootust, et luuakse programme, mis aitaksid tõsta õpetamise kvaliteeti ning toetada eestikeelse õppe rakendamist koolides ja lasteaedades (91). Eestikeelsele õppele ülemineku peaks põhinema väljatöötatud metoodikal, et õppeprotsess oleks laste jaoks huvitav, motiveeriks neid õppima ning toetaks keele- ja ainealaste teadmiste omandamist (92). Vanemad rõhutasid vajadust piisavate ressursside ja süsteemse toe järele, et ülemineku oleks tõhus. Nende hinnangul on oluline, et koolides töötaksid abiõpetajad ning oleksid kasutusel metoodikute poolt välja töötatud õppematerjalid, mis tagaksid õppetöö kvaliteedi (93). Vanemate sõnul oleks kasulik pakkuda tasuta võimalusi eesti keele õppimiseks väljaspool kooli ning pikapäevarühmas toetada lapsi kodutööde tegemisel, et aidata õpitut paremini mõista ja kinnistada (94).

(91) *Tahaks, et kui me lähme üle eestikeelsele õppele, et pedagoogid oleksid meil head. /.../ on vaja programme, et tuleksid head pedagoogid ja kvaliteet paraneks.* (K1)

(92) *Võibolla oleks ka hea, et toimuks ülemineku, kuid mitte linnukese jaoks, vaid tõesti oleksid head metoodikad. /.../ Õppimist peab tegema laste jaoks huvitavaks. Siis lapsed tahavad õppida.* (K2)

(93) *[Soovin, et] linnal oleks raha ja saaks toetada. Igas klassis peab olema abiõpetaja. /.../ Koolis peavad olema õpikud ja töövihikud, mis sobivad vene lastele. Mitte, et õpetajad teeksid slaide iga päev. Metoodikud peavad osalema nende loomisel.* (K2)

(94) *Tasuta kursuseid lastele ja täiskasvanutele, /.../ huviringid eesti keele õppimiseks. /.../ et pikapäevarühmas seletaksid õpetajad teemat.* (L2)

4.3.2. Vanemate ettepanekud aasta pärast eestileelsele õppele ülemineku algust

2025. aasta sügisel tegid vanemad ettepanekuid, kuidas parandada eesti keeles õpetamise kvaliteeti koolides ja lasteaedades ning toetada laste eesti keele oskuse arengut. Vanemad arvasid, et laste keelelist arengut aitaksid oluliselt kaasa eestlastega suhtlemisvõimalused (95). Vanemad tegid ettepanekuid, et koolides tuleks eelistada ainult pedagoogilise haridusega õpetajaid, kasutada mängulisi õppemeetodeid laste keeleoskuse arendamiseks ning vähendada klasside suurust, et võimaldada õpetajatel rohkem individuaalset lähenemist õppetöö läbiviimisel (96). Näiteks pakuti välja idee siduda õpetajaõpe kohustusega töötada teatud perioodi Ida-Virumaal, et toetada piirkonna haridusasutusi ja leevendada õpetajate nappust (97).

(95) *Laagrid, kus saaks eestlastega suhelda. /.../ Võrus ja mujal Eestis räägivad eestlased teistsugust eesti keelt kui Narvas. Ja siia võiksid tulla päris eestlased, kes suhtleksid meie lastega, et nad kuuleksid, kuidas kõlab ilus eesti keel.* (K1)

(96) *Metoodika! Peaks olema mänguline metoodika. /.../ Klassides on rohkem kui kakskümmend last, võiks olla kümme last. Paluge, et kool võtaks tööle ainult pedagoogilise haridusega inimesi, mitte lüpsjaid ja metsamehi ja ehitajaid.* (K2)

(97) *Miks inimesed õpivad Tartu Ülikoolis ja ei tule meile? Tehke kohustuslik õpetajate saatmine Ida-Virumaale, viis aastat õppisite, viis aastat töötage.* (L1)

Vanemad tegid ettepanekuid toetada laste keeleoskuse arendamist ka kooliväliste tegevuste kaudu. Samal ajal tõid nad esile, et huviringide ja temaatiliste õppekäikude korraldamist piirab rahaliste ressursside nappus (98). Vanemad rõhutasid vajadust korraldada Narvas rohkem eestikeelseid kultuuriüritusi, mis looksid lastele positiivseid kokkupuuteid eesti keelega ning vähendaksid tunnet, et linn on kultuuriliselt isoleeritud (99). Vanemate sõnul vajavad lapsed rohkem tuge kodutööde tegemisel ning võimaliku lahendusena pakkusid nad pikapäevarühma (100).

(98) *Võiks teha huviringe, et nad teeks midagi koos ja see poleks õppimine, /.../ peaksid käima kuskil temaatilistes kohtades, kus saab õppida ja keelt kasutada. /.../ kõikide meie soovide peale vastatakse: „Ei ole raha!“* (K2)

(99) *Korraldada rohkem eestikeelseid üritusi linnas, et oleks loomulik keelekeskkond, mitte ainult lasteaia eesti keel.* (L2)

(100) *Pikapäevarühm, kus aidatakse, ei keelata vene keeles rääkida ja suunatakse eesti keeles rääkima /.../ Võiksid olla vabatahtlikud, kes aitaksid lapsi kodutöödega.* (K1)

5. Arutelu

Magistritöö eesmärk oli selgitada Narva vene emakeelega lastevanemate hoiakuid, ootusi, hirme ja pakutud toetavaid lahendusi seoses koolide ja lasteaedade üleminekuga eestikeelsele haridusele ning analüüsida, kuidas need hoiakud ja ootused on muutunud perioodil 2023-2025, st vahetult enne üleminekut ja aasta pärast selle algust. Käesolevas peatükis arutletakse uurimistöö käigus saadud tulemuste üle, võrreldes neid varasemate uuringute tulemuste ja teoreetiliste lähenemistega. Argumentidena kasutatakse ka töös esitatud näiteid, millele viitavad sulgudes numbrid. Järgnevalt vastatakse magistritöö alguses püstitatud uurimisküsimustele.

5.1. Lastevanemate positiivsed hoiakud ja ootused eestikeelsele õppele üleminekul

Magistritöö esimene uurimisküsimus käsitleb Narva lastevanemate positiivseid hoiakuid ja ootusi seoses koolide ja lasteaedade üleminekuga eestikeelsele õppele. Tulemused näitavad, et nii lasteaia- kui ka koolilaste vanemad peavad eestikeelsele õppele ülemineku positiivseks teguriks laste eesti keele oskuse paranemist. Lasteaialaste vanemad leiavad, et eestikeelne õpe loob lastele võimaluse omandada enne kooli minekut hea eesti keele oskuse, mis valmistab neid ette eestikeelseteks õpinguteks (1). Koolilaste vanemate hinnangul toetab eestikeelne õppetöö laste keeleoskuse arengut ning edusammud on märgatavad juba esimese õppeaasta jooksul (4). Eesti ühiskonna lõimumise monitooringu 2020 andmete järgi leiab 92% Eesti elanikest, et muu emakeelega laste õppimine eesti keeles parandab nende keeleoskust, ning 89% nõustub, et see laiendab nende haridusvõimalusi (Mägi & Murasov 2020: 17). Ka Tartus läbiviidud uuringu kohaselt usuvad vanemad, et laste eesti keele oskuse paranemine avardab nende võimalusi nii edasistes õpingutes kui ka tulevases karjääris (Klaas-Lang, Praakli & Vender 2025: 90).

Käesoleva uurimuse tulemused näitavad, et vanemate hinnangul on eestikeelsele õppele üleminekul oluline alustada juba lasteaias või esimeses kooliastmes. Varajast alustamist seostatakse positiivsemate kogemustega (5), samas kui hilisem üleminek võib kaasa tuua raskusi õppetöoga toimetulekul ning mõjutada õpiedukust (6). Eesti ühiskonna lõimumise monitooringu 2020 andmetel peab 76% Eesti elanikest kõige sobivamaks alustada eestikeelset õpet lasteaias, 11% põhikooli 1.–3. klassis ning vaid 3% 4.–6. klassis (Mägi & Murasov 2020: 17). Varasemalt Ida-Virumaal läbiviidud uuringu kohaselt toetab 71,8% vene õppekeelega

koolide lastevanematest eestikeelsele õppele üleminekut, kuid enamik neist eelistab järkjärgulist üleminekut (Vender, Klaas-Lang & Kallas 2023: 1414).

5.2. Lastevanemate mured ja hirmud seoses üleminekuga eestikeelsele õppele

Teisele uurimisküsimusele vastust otsides selgus, et Narva lastevanemate peamised mured ja hirmud seoses üleminekuga eestikeelsele õppele nii 2023. kui ka 2025. aastal puudutavad laste ülekoormust ja vaimset heaolu, õpiraskustega ja erivajadustega laste toimetulekut, õppematerjalide raskust ja õpitulemuste võimalikku langust, suurenenud koormust peredele, emakeele ja kultuuri säilimist ning eestikeelse aineõppe kvaliteeti lasteaedades ja koolides.

Magistritöö tulemused näitavad, et laste emotsionaalne koormus ja stress seoses eesti keeles õppimisega jäi vanemate jaoks keskseks probleemiks nii aasta enne üleminekut kui ka aasta pärast ülemineku algust. Kõige püsivam mure oli **hirm, et teises keeles õppimine koormab lapsi ja mõjutab nende vaimset heaolu**. Vanemad kirjeldasid olukordi, kus lapsed ei saanud tunnis toimuvast aru, mis tekitas neis segadust, stressi ja hirmu ebaõnnestumise ees (41- 45, 48). Balti Uuringute Instituudi uuringu andmetel leiab 64% vanematest, et teises keeles õppimine põhjustab lastes psühholoogilist stressi (BUI 2024:16).

Seoses üleminekuga eestikeelsele õppele kardavad vanemad, et haridusasutused ei suuda ülemineku käigus arvestada laste individuaalseid vajadusi ega pakkuda piisavalt eesti keele toetatud õpet (Klaas-Lang, Praakli & Vender 2025: 94). Käesolevast uurimusest selgub, et aastatel 2023-2025 püsis lastevanemate mure, et **õpiraskustega ja erivajadustega lapsed ei tule eestikeelses õppes toime**. Vanemad kartsid, et õpetajatel ei ole piisavalt aega laste individuaalseks toetuseks ning olemasolevad tugimeetmed ei vasta laste vajadustele (43, 46, 47, 50).

Samuti kardavad vanemad, et üleminek eestikeelsele õppele võib viia üldhariduse taseme languseni ja õpitulemuste halvenemiseni (Klaas-Lang, Praakli & Vender 2025: 92-93). Uurimistöö tulemused kirjeldavad vanemate **muret laste õpitulemuste ja teadmiste taseme languse pärast** nii 2023. kui ka 2025. aastal. Enne üleminekut väljendati hirmu, et eesti keeles õppimine muudab aineõppe sisu raskesti mõistetavaks, mis võib viia teadmiste taseme languseni (51, 53). Aasta pärast üleminekut kirjeldati, et lapsed ei saa sageli ülesannete sõnastusest ega õpetaja selgitustest täielikult aru, eriti need, kes alustasid eestikeelset õpet järsult ja ettevalmistuseta (54, 55, 56). Seda kinnitavad ka Balti Uuringute Instituudi uuringud: 2024. aasta andmetel nõustub 72% vastanutest väitega, et teises keeles õppimine halvendab lapse õppeedukust või tekitab raskusi teatud õppeainete omandamisel (BUI 2024:16). Samuti

näitab 2023. aasta uuring, et 65% vanematest peab eestikeelsele õppele üleminekut riskiks lapse õppeedukusele, kusjuures 34% nõustub selle väitega täielikult (BUI 2023:20).

Uurimistöö tulemustest selgub, et vanemad peavad probleemiks **keelekeskkonna ebajärjekindlust**, mis tekitab lastes segadust ja raskendab kohanemist eestikeelsele õppele üleminekul. Kuigi õpe on eestikeelne, toimub osa suhtlusest koolis ja lasteaias endiselt laste emakeeles (49). Varases keeleõppes on oluline, et õpetaja kasutaks järjepidevalt ainult õppekeelt. Lasteaiad ja koolid lähtuvad põhimõttest „üks õpetaja - üks keel“, mis aitab lastel harjuda õpetajaga õppekeeles suhtlema. (Mehisto jt 2010: 21) Emakeele kasutamine võib aidata õpilasel uues või võõrkeelses keskkonnas paremini kohaneda, kuid see peaks olema pigem toetav (Soll & Palginõmm 2011: 40).

Üheks peamiseks vanemate mureks on see, et **õppematerjalid ei ole kohandatud teises keeles õppivatele lastele**. 2023. aastal rõhutati, et õpikud on koostatud eesti emakeelega õpilastele ning vene emakeelega lapsed peavad sageli kasutama õppematerjale paralleelselt kahes keeles (52, 53). 2025. aastal ilmnes sama probleem, sest keerukad tekstid takistasid teadmiste omandamist, eriti matemaatikas, kus keeleline arusaamine on osa ülesannete mõistmisest (57). Sama probleemile viitavad ka Klaas-Lang, Praakli & Vender (2025: 93), kes märgivad, et vanemaid teeb murelikuks eestikeelsete õppematerjalide keeleline ja sisuline keerukus ning et eestikeelses aineõppes saavad edukalt hakkama eelkõige hea eesti keele oskusega lapsed.

Oluliseks probleemiks on vanemate hirm, et **eestikeelne õpe suurendab perede igapäevast koormust**. 2023. aastal kardeti, et teises keeles õppimine pikendab kodutööde tegemise aega, sest vene emakeelega vanematel on keeruline lapsi toetada, kui nad ei saa õppematerjalist aru (59, 60). 2025. aastal kinnitasid vanemad, et kodutööd võtavadki rohkem aega, kuna ülesannete lahendamine nõuab pidevat tõlkimist (63, 64). Balti Uuringute Instituudi 2024. aasta andmetel leiab 84% lapsevanematest, et teises keeles õppimine toob lapsele märkimisväärse lisakoormuse (BUI 2024:16), ning sama kinnitab ka 2023. aasta uuring (BUI 2023:20). Paljud vanemad tunnevad end ebakindlalt seoses lapse toetamisega eestikeelses õppes. Uuringu andmetel leiab 46% lapsevanematest, et nad ei oska oma last kodutöös piisavalt aidata, ning 76% märgib, et nende koormus lapse abistamisel suureneb (BUI 2024:16). Eestikeelsele õppele üleminek suurendab nii õpilaste kui ka vanemate koormust, kuna vanemad tunnevad vastutust lapse õpitulemuste eest ja peavad lapsi kodutöös rohkem aitama (Klaas-Lang, Praakli & Vender 2025: 92-93).

Käesolevast uurimusest ilmneb, et vanemad püüavad laste õppimist toetada eraõpetajate abil. 2023. aastal kirjeldati, et paljud pered palkavad eraõpetajaid, kuid see pole kõigile

jõukohane ning tulemused ei pruugi vastata ootustele (61, 62). 2025. aastal tõstatus sama teema uuesti: osa peresid kasutab endiselt eraõpetajaid, kuid majanduslikud piirangud takistavad paljudel seda võimalust (65), vt ka Klaas-Lang, Praakli & Vender 2025: 94. Ka Balti Uuringute Instituudi küsitluse tulemused annavad tunnistust, et ligikaudu 32% vanematest leiab, et lapse eesti keele oskus ei ole õppimiseks piisav, mistõttu võib vajadus eraõpetajate järele olla suur, kuid selline tugi ei ole paljudele peredele rahaliselt kättesaadav (BUI 2023: 21).

Uurimistöö tulemustest selgub, et seoses eestikeelsele õppele üleminekulga tunnevad vanemad **hirmu laste emakeeleoskuse arengu ning vene kultuuri säilimise pärast**. 2023. aastal kardeti, et vähene vene keele tundide arv ei võimalda lastel säilitada lugemis- ja kirjutamisoskust emakeeles, ning oluliseks peeti vene kirjanduse ja kultuuri õpetamise jätkumist (66, 67, 68). 2025. aastal kinnitasid vanemad, et vene keele õppe maht on koolides ebapiisav ega toeta laste vene keele oskuse järjepidevat arengut (70). Samuti rõhutati, et emakeele ja kultuuri säilitamiseks on oluline kokkupuude venekeelse kirjandusega (71). Eesti ühiskonna lõimumise monitooring 2020 näitab, et Ida-Virumaal peab 41% teistest rahvustest elanikest eesti keeles õppimist ohuks lapse emakeele säilimisele (Mägi & Murasov 2020: 18). Sama kinnitavad ka Balti Uuringute Instituudi uuringute tulemused: 2023. aastal nõustus 47% lapsevanematest, et õppimine eesti keeles võib ohustada lapse emakeeleoskuse säilimist, neist 25% nõustus täielikult (BUI 2023:19), ning 2024. aastal jagas seda seisukohta 49% vastanutest, kellest 28% nõustus täielikult (BUI 2024:16). Ka Tartu vene emakeelega lastevanemad soovivad, et kool toetaks laste emakeele ja kultuuri arengut ka eestikeelse õppe tingimustes. Vanemate üks peamisi hirme on seotud sellega, kuidas eestikeelne õppetöö mõjutab laste emakeeleoskust. Seetõttu peetakse oluliseks lisada õppekavadesse ained, mis toetavad laste emakeele ja kultuuri arengut. (Klaas-Lang, Praakli & Vender 2023: 83-84)

Eesti ühiskonna lõimumise monitooringu 2020 tulemused näitavad, et Ida-Virumaal peab 40% teistest rahvustest elanikest eesti keeles õppimist ohuks lapse kultuurilise identiteedi säilimisele ja arengule (Mägi & Murasov 2020: 18). Balti Uuringute Instituudi andmed näitavad, et 51% koolilaste vanematest ja 43% lasteaialaste vanematest on nõus väitega, et eestikeelne haridus pärsib lapse etnilise identiteedi kujunemist (BUI 2024: 16- 18). Vanemad kardavad, et eestikeelses koolis võib lapsest kujuneda eestikeelne ja -meelne noor, mis omakorda ohustab vene identiteedi püsimist (Klaas-Lang, Praakli & Vender 2023: 83). Käesoleva töö tulemused viitavad, et kuigi vanemad ei väljendanud otseselt identiteediga seotud hirme, ei samastunud nad terminiga „venekeelne eestlane” ning näevad oma lapsi eelkõige venelastena, kes elavad Eestis (69). Sarnast hoiakut on kirjeldatud ka Ida-Virumaal läbiviidud uurimistöös, kus vanemad ei pea kultuuriidentiteedi säilitamist probleemiks, kuna

piirkonna venekeelne keskkond toetab selle loomulikku püsimist (Maslenikova 2024). Koolides tuleks seega rohkem tähelepanu pöörata ka identiteedi temaatikale. Põhikoolis ja gümnaasiumis käsitletakse ühe läbiva teemana õpilaste kultuurilise identiteedi kujunemist. Õpilastega tuleb arutada kultuurilise identiteedi kujundamise protsessi ning selle tähendust eri emakeele ja kultuuritaustaga õppijate puhul. Kooli valmisolek sellist arutelu ja koostööd toetada eeldab nii õpetajate kui ka õpilaste avatust suhelda erineva keele- ja kultuuritaustaga inimestega ning arusaamist, et erinevused ei vähenda kellegi väärtust. (Soll & Palginõmm 2011: 37)

Üheks vanemate peamiseks murekohaks nii enne üleminekut kui ka aasta pärast selle algust oli **eestikeelse aineõppe kvaliteet lasteaedades ja koolides**. 2023. aastal kartsid vanemad, et lapsed ei ole keeleliselt valmis eestikeelseks õppeks, eriti kui varasem õpe oli olnud ebaühtlane (82). 2025. aastal kinnitasid vanemad, et lapsed ei saa aine sisust eesti keeles sageli aru, kuna nende keeleoskus pole piisav (88). Vanemate hinnangul saab laste nõrk eesti keele oskus alguse lasteaiast, kus ettevalmistus ei olnud piisav ning puudus eestikeelne keskkond. Vanemate arvates on ka koolides ainetundides eesti keele osakaal ebapiisav, õpetajad ei motiveeri lapsi ning õpetajate pädevus ja kasutatavad õppemeetodid ei sobi vene emakeelega õppijatele. (Vender, Klaas-Lang & Kallas 2023: 1410- 1411)

Käesolevast uurimusest selgub, et 2023. aastal väljendasid vanemad muret, et õpetajatel ei ole piisavalt aega lapsi individuaalselt toetada (82, 83). 2025. aastal tõstasid sama probleem: kiire õppetempo ja kohandamata materjalid ei võimalda õpetajatel teemasid piisavalt selgitada (88). Vanemad leiavad, et vene õppekeelega koolid pole üleminekuks valmis. Nende hinnangul ei arvesta õpetajad piisavalt laste individuaalseid eripärasid ning olemasolev tugisüsteem ei paku lastele vajalikku tuge. Lisaks viitavad vanemad sellele, et koolides kasutatakse jätkuvalt aegunud õppemeetodeid, samas kui aktiivõpet ja LAK-õpet rakendatakse endiselt vähe. (Klaas-Lang, Praakli & Vender 2025: 94)

5.3. Lastevanemate hoiakuid ja hirme mõjutavad tegurid

Käesoleva uurimuse tulemused näitavad, et lastevanemate hoiakuid ja hirme seoses ülemineku eestikeelsele õppele mõjutavad eelkõige Narvas vähene eestikeelne keskkond, vanemate endi nõrk eesti keele oskus ja madal motivatsioon eesti keelt õppida ning kvalifitseeritud eesti keele õpetajate ja tugispetsialistide nappus lasteaedades ja koolides.

Suurimaks takistuseks eestikeelsele õppele üleminekuks vanemate hinnangul on see, et Narvas puudub loomulik **eestikeelne keskkond**, mis piirab laste võimalusi eesti keelt

praktiseerida. Narvat tajutakse ülejäänud Eestist eraldatuna, mis vähendab ka laste kokkupuudet eestikeelse kultuuriruumiga. Eestlastega suhtlemine Narvas on minimaalne (18, 19, 22, 26, 28) ning reisimisvõimalused teistesse eestikeelsetesse piirkondadesse on piiratud (27). Lapsed kasutavad eesti keelt peamiselt koolis või lasteaias, kuid vabal ajal puutuvad eestikeelsete tegevustega harva kokku (23, 24). Väljaspool kooli kujunevad eesti ja vene kodukeelega lastel erinevad suhtlusvõrgustikud, mis piirab loomulikku keelepraktikat (Klaas-Lang, Praakli & Vender 2025: 91). Seda kinnitavad ka Bairdi ja Arguse (2022: 88- 89) uuringu tulemused, mille kohaselt kasutas vaid 19% lastest eesti keelt sõpradega suheldes ning kool on paljudele vene emakeelega lastele peamine ja sageli ka ainus koht, kus nad eesti keelt kuulevad ja kasutavad.

Minu magistritöö tulemused viitavad sellele, et laste ja vanemate **motivatsiooni** eesti keele õppimiseks mõjutab eelkõige eestikeelse keskkonna vähesus, mis ei toeta keele igapäevast kasutamist ega tekita vajadust seda omandada. Hirm eksida ja madal enesekindlus vähendavad nii laste kui vanemate valmisolekut eesti keelt aktiivselt kasutada (30, 37). Õppija motivatsioon mõjutab teise keele omandamise tempot ning vead on keeleõppe loomulik osa. Seetõttu peavad õpieesmärgid olema piisavalt konkreetsed ja lühiajalised, et õppija saaks kogeda eduelamust. (Soll & Palginõmm 2011: 61)

Magistritööst selgub, et vanemad tunnevad ebakindlust laste tuleviku suhtes ning osa neist usub, et eesti keelt võib vajadusel õppida ka hiljem (31, 32). Vanemate hinnangul ei pruugi lapsed tulevikus Eestisse jääda. Kui lapse tulevikku ei seostata Eestiga, ei peeta varajast eesti keele omandamist vajalikuks, mis vähendab ka õpimotivatsiooni. (Klaas-Lang, Praakli & Vender 2025: 91) Käesolev uurimistöö näitab, et laste sisemine motivatsioon eesti keele õppimiseks on nõrk, sest õppimine teises keeles, millest nad täielikult aru ei saa, tekitab stressi ja vähendab huvi (33). Motivatsiooni mõjutavad ka **vanemate vähene keeleoskus** ja ebakindlus, mis piiravad nende võimalusi lapsi keeleõppes toetada (35, 36, 39). Teise keele omandamist mõjutavad nii lapse enda motivatsioon kui ka see, kuidas vanemad õpitavasse keelde suhtuvad. Kui lapsevanem väärtustab keeleõpet ja toetab last, loob see lapsele paremad eeldused teise keele omandamiseks. (Klaas-Lang, Praakli & Vender 2023: 76- 77)

Suurimaks probleemiks seoses eestikeelsele õppele üleminekuga on kvalifitseeritud õpetajate nappus (Gusjuk, Tuul & Õun 2025: 67-69) ja vene õppekeelega koolide õpetajate ebapiisav eesti keele oskus (Tomusk 2019: 4-5). Käesolevast uurimusest selgub samuti, et vanemate arvates mõjutab eesti keeles õpetamise kvaliteeti Narvas kõige enam **kvalifitseeritud õpetajate ja tugispetsialistide nappus**. 2023. aastal kardeti, et ametikohtadele võetakse inimesi, kellel puuduvad pedagoogilised kompetentsid (72, 73, 74).

2025. aastal kinnitati, et õpetajate vahetus ei ole taganud pädevate pedagoogide leidmist ning õpetajate pidev vahetumine mõjutab nii õpikeskkonda kui ka laste õpimotivatsiooni (16, 17, 78, 79). See on kooskõlas Klaas-Langi, Praakli & Venderi (2025: 94) uuringuga, mille kohaselt napib koolides pädevaid õpetajaid ja tugispetsialiste. Murekohaks on muukeelsete õpetajate ebapiisav eesti keele oskus, eriti aktsent ja piiratud sõnavara, mis vanemate hinnangul ei võimalda lastel kuulda korrektset eesti keelt. Sarnasele probleemile osutavad ka Membergi (2022) magistritöö järeldused: üleminek eestikeelsele õppele Ida-Virumaal on raskesti teostatav, sest piirkonnas on keeruline leida õpetajaid, kes vastaksid kvalifikatsiooninõuetele ja valdaksid eesti keelt C1 tasemel.

5.4. Lastevanemate soovitusel eestikeelse õppe rakendamise toetamisel

Lastevanemate soovitusel ja ettepanekud aastatel 2023 ja 2025 keskendusid järjepidevalt sellele, kuidas tagada eestikeelse õppe sujuv rakendumine Narvas. Mõlemal aastal peeti oluliseks, et lastega töötaksid pädevad õpetajad, kelle professionaalne ettevalmistus toetaks kvaliteetset õppeprotsessi (91, 96). Samuti rõhutati vajadust läbimõeldud metoodika järele, mis muudaks õppeprotsessi lastele huvitavaks ning toetaks nii keele- kui ainealaste teadmiste omandamist (92). Balti Uuringute Instituudi tulemuste kohaselt ootavad vanemad, et õpetajal oleks väga hea eesti keele oskus ning vajadusel ka võime toetada õpilasi vene keeles, mis aitab luua lastele turvatunnet. Lisaks keeleoskusele peetakse oluliseks õpetaja pedagoogilist pädevust, ainevaldamist ja valmisolekut kasutada kaasaegseid õppemeetodeid. Vanemad rõhutavad, et õppetöö peaks olema mänguline ja motiveeriv, et tekitada õpilastes huvi ning positiivne hoiak õppimise vastu. (BUI 2023: 31; BUI 2024: 26-27) Aineõpetajad peaksid teise emakeelega õppijatele esmalt õpetama baassõnavara ja olulisemaid termineid ning seostama uut materjali nende varasemate teadmistega. Õppimist toetab ka see, kui uut õppematerjali esitatakse mitmel viisil: suuliselt, kirjalikult, visuaalselt ja praktiliste tegevuste kaudu. (Soll & Palginõmm 2011:72-73)

Käesoleva uurimistöö tulemused näitavad, et seoses eestikeelsele õppele üleminekuga rõhutavad lastevanemad vajadust tagada lastele mitmekülgne tugi. Toodi esile piisavate ressursside ja süsteemse toe olulisus, sealhulgas kvaliteetsete õppematerjalide kasutamine, abiõpetajate kaasamine ning võimalused toetada lapsi ka väljaspool kooli, näiteks pikapäevarühma või tasuta keeleõppe kaudu (93, 94, 100). Vanemad soovivad, et üleminek eestikeelsele õppele toimiks toetatud ja turvalises õpikeskkonnas. Vanemate hinnangul peaks eestikeelse õppega kaasnema tugiõpe ja toetatud aineõpe ning koolides toimima

pikapäevarühm, mis vähendaks kodust õppekoormust ja toetaks lapsi üleminekuperioodil. (Klaas-Lang, Praakli & Vender 2025: 97)

2025. aastaks olid vanemate ettepanekud muutunud konkreetsemaks, tuginedes eestikeelsele õppele ülemineku käigus ilmnenud probleemidele. Toodi esile vajadus luua lastele rohkem loomulikke keelekeskkonna võimalusi, sealhulgas võimalust suhelda eestlastega, mis toetaks eesti keele omandamist väljaspool klassiruumi (95). Samuti peeti oluliseks vähendada klasside suurust, et õpetajad saaksid pakkuda lastele individuaalsemat lähenemist ning paremini toetada nende keelelist arengut (96). Pöörditi tähelepanu kooliväliste tegevuste rollile laste eesti keele oskuse arendamisel, kuid toodi esile, et huviringide ja õppekäikude korraldamist piirab rahaliste vahendite nappus (98). Lisaks rõhutati vajadust korraldada Narvas rohkem eestikeelseid kultuuriüritusi, et laiendada laste kokkupuuteid eesti keelega ning vähendada tunnet, et linn on kultuuriliselt isoleeritud (99). Ka Balti Uuringute Instituudi uuringu tulemused näitavad, et vanemad soovivad lastele rohkem võimalusi eesti keelt praktiseerida loomulikus ja pingevabas keskkonnas, mis täiendaks koolitundides toimuvat eesti keele õpet. Oluline on, et lastel oleks võimalus suhelda eesti keelt kõnelevate eakaaslastega, näiteks trennides, huviringides, õppekäikudel või keelelaagrites. Samuti rõhutavad vanemad toetava ja turvalise õhkkonna tähtsust, et ka ebakindlamad lapsed tunneksid end sellistes tegevustes hästi. (BUI 2024: 31)

5.5. Lastevanemate ootuste ja hoiakute muutumine aastatel 2023-2025

2023. aasta sügisel tundsid paljud Narva lapsevanemad eestikeelsele õppele ülemineku suhtes ebakindlust ja väljendasid vastuseisu. Õppekeele muudatust tajuti ebaõiglasena ja pealesurutuna ning eelistati, et õppetöö lasteaedades ja koolides toimuks laste emakeeles (7, 8, 9). Mitmed vanemad tundsid, et nende arvamust ei kuulata, ning ei näinud reformis positiivseid külgi (11, 12, 13). Otsus alustada üleminekut eestikeelsele õppele põhjustas Narva elanike rahulolematust, sest paljud tundsid, et nende seisukohti ei võetud arvesse (Kiisla 2023: 79- 80). Ülemineku eesmärk jääb vanematele sageli arusaamatuks. Vanemad tunnevad muret nii ebarealistliku ajakava kui ka üldhariduse kvaliteedi võimaliku languse pärast. Nende hinnangul on üleminek sunnitud ning õppekeele vahetust nähakse vene õppekeelega koolides tehisliku keelekeskkonna loomisena. (Klaas-Lang, Praakli & Vender 2025: 91)

2023. aastal osales aruteluõhtutel 108 lastevanemat, 2025. aastal aga 75. Aasta pärast ülemineku algust oli kohtumistel lasteaialaste vanemaid märgatavalt vähem, samas kui koolilaste vanemate osalus jäi samaks või isegi kasvas. See viitab, et lasteaialaste vanemad ei

tundnud enam suurt vajadust lisainfo järele, kuid koolilaste vanemad vajasisid endiselt rohkem selgust ja tuge seoses eestikeelsele õppele üleminekuga. Kui 2023. aasta kohtumised olid pikemad ja kulgesid pingelises õhkkonnas, siis 2025. aastal olid arutelud lühemad ja märksa rahulikumad. Vanemad olid valmis kaasa mõtlema ning pakkusid rohkem lahendusvõimalusi.

2025. aastal kirjeldasid vanemad oma kogemusi seoses eestikeelsele õppele üleminekuga juba konkreetsete näidete põhjal ning nad arvasid, et kiire üleminek võib takistada õppetöö efektiivsust ja laste kohanemist (14, 15). Balti Uuringute Instituudi uuringu järgi tunnevad nii koolis kui ka lasteaias käivate laste vanemad, et üleminek toimub liiga kiiresti ning haridusasutused ei ole täielikult valmis eestikeelsele õppele üle minema. Vanemad kardavad, et lapsed ei saa eesti keeles õppimisel vajalikku tuge. (BUI 2023:25) Vanemate hinnangul napib koolides nii vajaliku ettevalmistusega õpetajaid kui ka tugispetsialiste, kes suudaksid üleminekuolukorras arvestada laste individuaalsete vajadustega ning toetada hariduslike erivajadustega õpilasi teises keeles õppimisel (Klaas-Lang, Praakli & Vender 2025: 94).

2025. aastaks olid Narva lastevanemate hoiakud eesti keele õppimise suhtes märgatavalt muutunud. Kui 2023. aastal keskendusid vanemad peamiselt **eestikeelse keskkonna** puudumise kritiseerimisele (18, 19), siis 2025. aastaks on osa vanemaid hakanud ise looma kodus kakskeelset keskkonda, pakkudes lastele eestikeelset meediat ja kirjandust (25). Vanemad mõistavad nüüd selgemalt, et teise keele omandamine eeldab järjepidevat praktikat ning ainult lasteaiast ja koolist ei piisa. Üha enam vanemaid otsib aktiivselt viise, kuidas toetada laste kokkupuudet eesti keelega, keskendudes nüüd pigem praktilistele takistustele ja võimalikele lahendustele (21, 22, 27, 29). Teise keele omandamist toetab kõige enam kooli ja vanemate koostöö ning suhtlemine klassikaaslastega, et laps saaks keelt kasutada ka väljaspool tunde. Õpilast motiveerivad ülesanded, mida ta saab teha kodus, tänaval või huviringis ning mis on seotud tema enda huvidega. (Soll & Palginõmm 2011: 67)

2025. aastaks olid lastevanemate hoiakud eesti keele õppimise vajalikkuse suhtes muutunud praktilisemaks, mis omakorda toetas nende **motivatsiooni keelt õppida**. Kui 2023. aastal levis veel arusaam, et eesti keelt võib vajadusel omandada ka hiljem, siis aasta pärast ülemineku algust rõhutas enamik vanemaid, et eesti keele oskus on oluline juba praegu. 2025. aastal oskasid vanemad täpsemalt sõnastada tegureid, mis toetaksid laste motivatsiooni, sealhulgas kokkupuude eestikeelse keskkonnaga ning praktilised keelekasutuse võimalused väljaspool kooli (37). Märgatavalt kasvas ka vanemate enda soov eesti keelt õppida, kuid samal ajal tõid nad välja mitmeid praktilisi takistusi, sealhulgas vähese igapäevase eesti keele kasutuse ja keelekursuste sobimatud kellaajad (40). Inimese keeleuskumused mõjutavad tema keelekasutust ning võivad tuleneda varasematest kogemustest. Näiteks võivad vanemate

hoiakud keeleõppe ja teises keeles õppimise suhtes põhineda nende endi varasematel õpikogemustel. (Klaas-Lang, Praakli & Vender 2025: 88) Vanemate hoiakud võivad mõjutada ka lapse motivatsiooni teist keelt õppida (Vender, Klaas-Lang & Kallas 2023: 1421). Õpilase motivatsiooni teises keeles õppimiseks aitab suurendada oma edusammude analüüsimine, näiteks neid üles kirjutades või õpetajaga arutledes. Enesehindamine toetab nii edutunde tekkimist kui ka eesmärkide seadmist ning aitab õppijal paremini mõista oma keelelist ja ainealast toimetulekut. (Soll & Palginõmm 2011: 56) Positiivsed kogemused ja toetav õpikeskkond loovad aluse õpimotivatsioonile ning enesekindlusele teise keele kasutuses (Brumen 2011).

2025. aastaks olid lastevanemate hoiakud eesti keeles õppimisse suhtes muutunud teadlikumaks. Kui 2023. aastal kardeti, et eestikeelsele õppele **üleminek koormab lapsi ja mõjutab nende vaimset heaolu**, siis 2025. aastal oskasid vanemad juba täpsemalt kirjeldada olukordi, milles lapsed kogevad raskusi ja pinget, näiteks tasemetööde tegemisel või keerukate tekstide mõistmisel ja ülesannete lahendamisel (48). Teises keeles õppimisel tekivad õppijatel mõistmisraskused siis, kui ebapiisav keeleoskus takistab uute teadmiste omandamist. Õpilane ei pruugi aru saada üksikutest sõnadest, grammatilistest vormidest või lauseehitusest. Selliseid raskusi on võimalik tuvastada ka ilma õpilase emakeelt oskamata, näiteks paludes tal kujutada kuulnud või loetud infot skeemi või joonisena, vastata suletud küsimustele või sobitada väiteid. (Soll & Palginõmm 2011: 39)

Uurimusest selgub, et 2025. aastal olid vanemad teadlikumad ka sellest, et erivajadustega lapsed vajavad eestikeelsele õppele üleminekul täiendavat tuge ning rõhutasid, et olemasolevad tugisüsteemid lasteaedades ja koolides ei ole alati piisavad (50). Tulemused haakuvad Klaas-Langi, Praakli & Venderi (2023: 82) uuringuga, mille kohaselt tunnevad vanemad muret, et hariduslike erivajadustega lapsed võivad üleminekuolukorras jääda ilma vajalikust eesti keele õppest ja oskustest, mis omakorda võib panna nad teistega võrreldes ebasoodsasse olukorda.

Uurimuse tulemused näitavad, et vanemate mure selle pärast, et **eesti keeles õppimine võib langetada laste õpitulemusi**, oli 2025. aastaks paljude jaoks reaalsuseks saanud. Enne üleminekut 2023. aastal väljendati peamiselt hirme, samas kui 2025. aastal kirjeldati juba konkreetseid kogemusi (54, 55, 56). Vanemate hoiakud muutusid kriitilisemaks: nad rõhutasid, et järsk üleminek ilma ettevalmistuseta mõjutas kõige enam nõrgema keeleoskusega lapsi (55). Vanemad toetavad sujuvat üleminekut eestikeelsele õppele. Samas on levinud arusaam, et enne kooli peaks laps esmalt omandama emakeele ning teise keele omandab laps koolis. Osa vanemaid peab teise keele varast õppimist lapse arengule kahjulikuks ning samu seisukohti

väljendavad ka mõned lasteasutuste töötajad. (Klaas-Lang, Praakli & Vender 2023: 84) Sarnasele järeldusele viitavad ka Venderi, Klaas-Langi & Kallase (2023: 1414) uuringu tulemused, mille järgi toetab enamik vene õppekeelega koolide lapsevanemaid eestikeelsele õppele üleminekut, kuid eelistab, et see toimuks järk-järgult.

2023. aastal tundsid paljud vene emakeelega lastevanemad end eesti emakeelega peredega võrreldes ebasoodsas olukorras (59). Rõhutati, et vanemate piiratud eesti keele oskus muudab laste toetamise **kodutööde tegemisel keeruliseks** (60). 2025. aastaks olid hoiakud muutunud kogemuslikumaks: osa vanemaid tõi välja, et lapsed muutusid aasta jooksul iseseisvamaks, kuid ülemineku algusperiood oli väga raske (65). Seda kinnitavad ka varasemad uuringud, mille kohaselt näevad vanemad eesti ja vene kodukeelega lapsi ebavõrdses positsioonis. Põhjuseks on eelkõige see, et vene emakeelega õpilastel kulub eesti keeles õppides kodutööde tegemisele märgatavalt rohkem aega ning vanemad ei saa alati last kodutöös aidata. (BUI 2023: 19; BUI 2024: 16; Klaas-Lang, Praakli & Vender 2025: 94) Teises keeles õppimisel tuleks emakeelset tuge kasutada vaid arusaamise toetamiseks, sest liigne tõlkimine aeglustab õppekeele omandamist ja vähendab motivatsiooni. Kakskeelsed sõnastikud ja emakeelsed materjalid on kasulikud ainult siis, kui need aitavad paremini mõista ja omandada eesti ainekeelt. Lapse hindamisel on eriti oluline jälgida mitte ainult õpitulemusi, vaid ka õppeprotsessi kulgu ja seda vajadusel kohandada. Hindamine hõlmab nii teadmiste ja oskuste taseme võrdlemist õpieesmärkidega kui ka õpilase üldise arengu ja toimetuleku hindamist. (Soll & Palginõmm 2011: 40- 43)

2023. aastal kartsid vanemad, et seoses üleminekuga eestikeelsele õppele langeb üha suurem vastutus lapse **emakeele arendamise eest** vanematele endile (66, 67). 2025. aastaks muutusid vanemate hoiakud praktilisemaks ning nad soovisid teada, milline peaks olema kooli roll laste emakeele toetamisel eestikeelse õppe tingimustes (70, 71). Koolides tuleb väärtustada mitmekeelsust ja mitmekultuurilisust ning luua õpilastele võimalusi erinevate kultuuridega tutvumiseks (Soll & Palginõmm 2011: 36).

Aasta enne eestikeelsele õppele üleminekut tundsid vanemad muret, et isegi head eesti keele eksami tulemused ei pruugi tagada lastele tegelikku toimetulekut eestikeelses hariduses, näiteks ülikoolis (84). 2025. aastaks muutusid vanemate hoiakud kriitilisemaks ning üha olulisemaks tõusis vanemate mure laste rääkimisoskuse vähese arengu pärast (87). Varasemalt läbiviidud uuringust on teada, et paljud Ida-Virumaalt pärit üliõpilased tajuvad Tartusse õppima tulles, et nende eesti keele oskus pole nii hea, kui nad varem arvasid, kuigi koolis olid nad edukad ning eesti keele riigieksami tulemused olid neil väga head. Osa õppijaid tuleb ülikoolis keeleliselt hästi toime, kuid tunneb raskusi igapäevases suhtluses, samas kui mõned

kasutavadki eesti keelt peamiselt õppetöös ja hindavad oma kõnekeelt väga nõrgaks. (Klaas-Lang, Koreinik & Rozenvalde 2025: 100)

Käesoleva magistritöö tulemused näitavad, et vanemad ootavad kohalikult omavalitsuselt senisest enam tuge ning aktiivsemat panustamist eestikeelsele õppele ülemineku probleemide lahendamisse. 2023. aastal väljendati rahulolematust omavalitsuse vähese tähelepanu üle üleminekuprotsessi toetamisel. Vanemad tundsid puudust piisavast informeeritusest ning otsisid vajalikku teavet peamiselt sotsiaalmeedia kanalite kaudu (76). 2025. aastal rõhutati, et tugispetsialistide vähesus lasteaedades ja koolides tuleneb nii kooli kui ka omavalitsuse piiratud ressurssidest (80, 81). See haakub Klaas-Langi, Praakli & Venderi (2023: 82) uuringuga, mille kohaselt arvasid vanemad, et linn oleks võinud koolide õppekeele määramise protsessi süsteemsemalt kaasata ka lapsevanemaid. Lisaks näitavad ka Klaas-Langi, Praakli & Venderi (2025: 91) tulemused, et vanemate hinnangul ei ole riiklik tugi ülemineku toetamiseks piisav.

Kokkuvõte

Magistritöö eesmärk oli selgitada Narva vene emakeelega lastevanemate hoiakuid, ootusi, hirme ja pakutud toetavaid lahendusi seoses koolide ja lasteaedade üleminekuga eestikeelsele haridusele ning analüüsida, kuidas need hoiakud ja ootused on muutunud perioodil 2023–2025, st vahetult enne üleminekut ja aasta pärast selle algust. Uurimistöö on kvalitatiivne ning põhineb lastevanemate arvamusel ja kogemusel. Valimi moodustasid Narva linna nelja vene õppekeelega haridusasutuse - kahe lasteaia ja kahe üldhariduskooli - lastevanemad. Narva kui Eesti suurima venekeelse elanikkonnaga linna lastevanemate hoiakute uurimine aitab toetada üleminekut eestikeelsele õppele ja tagada reformi edukas elluviimine.

Magistritöö keskendus viiele uurimisküsimusele, käsitledes Narva lastevanemate positiivseid hoiakuid laste eesti keeles õppimise suhtes, vanemate peamisi hirme ja muresid, hoiakuid mõjutavaid tegureid, pakutud lahendusi ning vanemate ootuste ja suhtumiste muutust seoses üleminekuga eestikeelsele haridusele aastatel 2023- 2025. Andmete kogumiseks viidi Narva kahes lasteaias ja kahes üldhariduskoolis läbi lastevanemate aruteluõhtud. Esmased andmed koguti aasta enne üleminekut eestikeelsele õppele 2023. aasta sügisel ning kordusandmed aasta pärast ülemineku algust 2025. aasta sügisel. Andmete kogumise meetodina kasutati dokumenteeritud päevikmärkmeid. 2023. aastal osales aruteluõhtutel 108 lastevanemat neljast haridusasutusest ning 2025. aastal kokku 75 vanemat samadest asutustest. Aruteluõhtutel kogutud andmeid analüüsiti kvalitatiivse sisuanalüüsi kaudu.

Magistritöö tulemused näitavad, et nii lasteaia- kui ka koolilaste vanemad peavad eestikeelsele õppele ülemineku peamiseks positiivseks mõjuks laste eesti keele oskuse paranemist ning edusammud on märgatavad juba esimese õppeaasta jooksul. Lasteaialaste vanemate hinnangul loob eestikeelne õpe lastele võimaluse omandada enne kooli hea keeleoskuse. Koolilaste vanemad arvavad, et ülemineku sujuvaks kulgemiseks on oluline alustada eestikeelset õpet võimalikult varakult, eelistatult lasteaias või esimeses kooliastmes, kuna hilisem üleminek võib raskendada õppetöös toimetulekut.

Narva lastevanemate peamised mured ja hirmud seoses üleminekuga eestikeelsele õppele nii 2023. kui ka 2025. aastal puudutavad laste ülekoormust ja vaimset heaolu, õpiraskustega ja erivajadustega laste toimetulekut, eestikeelsete õppematerjalide keerukust ja laste õpitulemuste võimalikku langust, suurenenud koormust peredele ning vanemate piiratud võimalusi lapsi õppimisel toetada. Samuti tuntakse muret laste emakeeleoskuse arengu ja vene kultuuri säilimise pärast ning eestikeelse õppetöö kvaliteedi üle lasteaedades ja koolides.

2023. aastal väljendasid Narva lastevanemad eestikeelsele õppele ülemineku suhtes ebakindlust ja vastuseisu, kuid 2025. aastaks olid vanemate hoiakud märgatavalt muutunud, nad oskasid täpsemalt kirjeldada olukordi, kus lapsed raskusi kogevad, ning sõnastada tegureid, mis toetaksid laste õpimotivatsiooni. Samuti kasvas vanemate enda soov eesti keelt õppida. Vanemate ettepanekud aastatel 2023 ja 2025 keskendusid peamiselt sellele, kuidas tagada eestikeelse õppe sujuv rakendumine Narva lasteaedades ja koolides. Rõhutati pädevate õpetajate ja läbimõeldud metoodika olulisust, mis toetaks laste keele- ja ainealaste oskuste arengut. Peeti vajalikuks piisavaid ressursse ja süsteemset tuge, sealhulgas kvaliteetseid õppematerjale, abiõpetajate kaasamist ning võimalusi pakkuda lastele tuge ka väljaspool õppetööd, näiteks pikapäevarühma või tasuta keeleõppe kaudu. Samuti oodati kohalikult omavalitsuselt suuremat panust eestikeelsele õppele ülemineku probleemide lahendamisse.

Magistritööl on praktiline väärtus Narva haridusasutuste juhtidele ja kohaliku omavalitsuse ametnikele, aidates neil paremini arvestada lastevanemate ootuste ja vajadustega eestikeelsele õppele üleminekul. Teemat saab edasi arendada, uurides üleminekuklasside õpilaste õpitulemusi ning Narva koolide ja lasteaedade õpetajate kogemusi eesti keeles õpetamisel, et selgitada välja õpetajate vajadused ja ettepanekud eestikeelse õppetöö kvaliteedi parandamiseks.

Kirjandus

Alusharidusseadus 2025. Riigi Teataja, I, 09.01.2025, <https://www.riigiteataja.ee/akt/109012025001> (Vaadatud 17.03.2026).

Argus, Reili, Rütma, Tiina & Verschik, Anna 2021. Mitmekeelsus, esimese ja teise keele omandamine. Peamistest teooriatest, uuringutulemustest ja õpetamismeetoditest: kirjandusülevaade. Tallinna Ülikool. <http://www.digar.ee/id/nlib-digar:1001571>

Baird, Piret & Argus, Reili 2022. Eesti keelt teise keelena omandavate 7–8-aastaste laste kodusest keelekeskkonnast ja eesti keele oskusest Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamat = Estonian papers in applied linguistics, 18, 75–95. <https://doi.org/10.5128/ERYa18.05>

Braun, Virginia & Clarke, Victoria 2006. Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101 <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>

Brown, Kara 2022. Kahesuunalise keelekümbelprogrammi kasutuselevõtt ja arendus Eesti lasteaedades ruumilisest vaatenurgast. Ressursid ja riskid. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri*, nr 10(2), 2022, 178–202. <https://doi.org/10.12697/cha.2022.10.2.07a>

Brumen, Mihaela 2011. The perception of and motivation for foreign language learning in pre-school. *Early Child Development and Care*, 181(6), 717–732. <http://dx.doi.org/10.1080/03004430.2010.485313>

BUI 2023 = Kivistik, Kats, Jurkov, Kirill, Aavik, Anna-Lisa, Khrapunenko, Maria, Kaldur, Kristjan 2023. Eestikeelsele haridusele üleminek Tartu linnas. Uuring. Teostaja: Balti Uuringute Instituut. Tellija: Tartu Linnavalitsus. DOI: <https://doi.org/10.23657/6enb-r713>

BUI 2024 = Kivistik, Kats, Jurkov, Kirill, Aavik, Anna-Liisa, Pertšjonok, Anastasia 2024. Eestikeelsele haridusele üleminek Tartu linnas. Tartu: Balti Uuringute Instituut. <https://doi.org/10.23657/8vvm-p713>

Byers-Heinlein, Krista & Lew-Williams Casey 2013. Bilingualism in the Early Years: What the Science Says. *Learn Landsc* 7(1): 95–112. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/30288204/>

Clarke, Priscilla 2009. Supporting Children Learning English as a Second Language in the Early Years (birth to six years). Melbourne: Victorian Curriculum and Assessment Authority.

De Houwer, Annick 2025. Supporting Harmonious Bilingualism in European early childhood education. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri. Estonian Journal of Education*, 13(2), 29–50. <https://doi.org/10.12697/cha.2025.13.2.02b>

Eesti keele arengukava 2021–2035 (2021) Haridus- ja Teadusministeerium.

Eestikeelsele haridusele üleminek. Haridus ja Teadusministeerium. <https://www.hm.ee/uleminek> (Vaadatud 22.02.2026).

Eestikeelsele õppele ülemineku tegevuskava 2023. Haridus ja Teadusministeerium. https://hm.ee/sites/default/files/documents/202312/Lisa%201_%20Eestikeelsele%20%C3%B5ppele%20%C3%BCleminiku%20tegevuskava%202023_2030.pdf (Vaadatud 22.02.2026).

Ehala, Martin 2019. Eesti keelest pikas perspektiivis. Keele- ja identiteedipoliitiline analüüs. *Keel ja Kirjandus* 1-2/2019, lk 24-38. <https://doi.org/10.54013/kk735a3>

Ehala, Martin & Koreinik, Kadri 2016. Eesti keele oskus ja kasutus teise keelena. Lisandusi rahvaloenduse andmetele. *Keel ja Kirjandus*, 12, 916–928. <https://doi.org/10.54013/kk709a2>

Gusjuk, Natalja, Tuul, Maire & Õun, Tiia 2022. Kahesuunaline keelekümbel Eestis: lastevanemate ootused, kogemused ja hinnang programmi rakendamisele. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri*, nr 10(2), 2022, 152–177. <https://doi.org/10.12697/eha.2022.10.2.06>

Gusjuk, Natalja, Tuul, Maire & Õun, Tiia 2025. Eestikeelsele õppele üleminek: koolieelsete lasteasutuste juhtide, õpetajate ja lastevanemate ootused, väljakutsed ja mured. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri*, nr 13(2), 2025, 51–76. <https://doi.org/10.12697/eha.2025.13.2.03>

Hariduskopter [Hariduskopter | Vabadus lennata kõrgelt](#) (Vaadatud 20.11.2025).

Haridus- ja Teadusministeerium [LAK-õpe | Haridus-ja Teadusministeerium \(hm.ee\)](#) (Vaadatud 02.04.2026).

Kiisla, Aet 2023. Eestikeelsele õppele üleminekuga seotud raskused – probleem või sümptom? Ülevaade. *Oma keel* 1/2023, lk 79–84. https://www.emakeeleselts.ee/wp-content/uploads/2023/04/Kiisla_ok_2023_1-1.pdf

Kitsnik, Mare & Kängsepp-Puun, Lili 2025. Developing children and young people's Estonian as a second language speaking skills through gamified active learning. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri. Estonian Journal of Education*, 13(2), 104–133. <https://doi.org/10.12697/eha.2025.13.2.05>

Kitsnik, Mare & Toome, Victoria 2025. Film-based communicative teaching of Estonian as a second language: supporting the interest, active participation, and development of basic school students. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri. Estonian Journal of Education*, 13(2), 222–251. <https://doi.org/10.12697/eha.2025.13.2.09>

Kivistik, Kats 2020. Eesti elanike keeleoskus ja -kasutus, inimestevahelised kontaktid, sallivus ning eesti keele väärtustamine. Eesti ühiskonna lõimumise monitooring 2020. Kultuuriministeerium. SA Poliitikauuringute Keskus Praxis, Balti Uuringute Instituut, Tallinna Ülikool, Tartu Ülikool, Turu-uuringute As, lk 29-43. <https://www.ibs.ee/wp-content/uploads/2022/01/Eesti-Integratsiooni-Monitooring-2020.pdf> (Vaadatud 19.04.2026).

Klaas-Lang, Birute, Koreinik, Kadri & Rozentalde, Kerttu 2025. „Kolisin siia ja sain aru, et ma põhimõtteliselt eesti keelt ei räägi.” Vene dominantkeelega Tartu Ülikooli üliõpilaste eesti keele repertuaarid ja suhtlusstrateegiad. ESUKA-JEFUL, 16 (2), 89–118. DOI: [10.12697/jeful.2025.16.2.03](https://doi.org/10.12697/jeful.2025.16.2.03)

Klaas-Lang, Birute, Praakli, Kristiina & Vender, Diana 2023. Üleminek eestikeelsele õppele. Vene dominantkeelega Tartu lastevanemate hoiakute uurimisest. *Philologia Estonica Tallinnensis*, No 8 (2023), lk 71-94. <https://doi.org/10.22601/PET.2023.08.03>

Klaas-Lang, Birute, Praakli, Kristiina & Vender, Diana 2025. Teises keeles õppimine: Tartu muu kodukeelega lastevanemate vaade. Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamat = Estonian papers in applied linguistics, 85–102. DOI: [10.5128/ERYa21](https://doi.org/10.5128/ERYa21)

Maslenikova, Svetlana 2024. Lastevanemate hoiakud ja valmisolek eestikeelsele õppele üleminekuks Ida-Virumaa ühe põhikooli näitel. Bakalaureusetöö. TÜ Narva Kolledž. <https://hdl.handle.net/10062/100541>

Meesak, Anne-Mai & Uibu, Krista 2025. Technology-enhanced language games for early learning of Estonian as a second language: teachers' ratings and development. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri. Estonian Journal of Education*, 13(2), 77–103. <https://doi.org/10.12697/eha.2025.13.2.04>

Mehisto, Peeter, Marsh, David, Frigols, María-Jesús, Võlli, Kai, Asser, Hiie, Kärema, Tõnis 2010. Lõimitud aine- ja keeleõpe. Tallinn: Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutus Meie Inimesed.

Memberg, Diana 2022. Hoiakud ja valmisolek seoses üleminekul eestikeelsele õppele Jõhvis ja Kohtla-Järvel. Magistritöö. TÜ Narva Kolledž. Narva. <https://dspace.ut.ee/items/f16feff7-f298-45ec-90ff-ce6faa557a96>

Mägi, Eve & Murasov, Meeli 2020. Eestikeelne ja segarühmas õpe, emakeel(t)e toetamine ja hariduse kättesaadavus. Eesti ühiskonna lõimumise monitooring 2020. Kultuuriministeerium. SA Poliitikauuringute Keskus Praxis, Balti Uuringute Instituut, Tallinna Ülikool, Tartu Ülikool, Turu-uuringute As, lk 14-27. <https://www.ibs.ee/wp-content/uploads/2022/01/Eesti-Integratsiooni-Monitooring-2020.pdf> (Vaadatud 22.02.2026).

Narva Linnavalitsus <https://www.narva.ee/koolid> (Vaadatud 22.02.2026).

Noored Kooli <https://www.nooredkooli.ee/huvilisele> (Vaadatud 20.04.2026).

PISA 2022. Eesti tulemused. Eesti 15-aastaste õpilaste teadmised ja oskused matemaatikas, funktsionaalses lugemises ja loodusteadustes. https://harno.ee/sites/default/files/documents/2023-12/Pisa_tulemused_2022_veebi.pdf (Vaadatud 17.03.2026).

Phillippi, Julia & Lauderdale, Jana (2018). A guide to field notes for qualitative research: Context and conversation. *Qualitative Health Research*, 28(3), 381-388. <https://doi.org/10.1177/1049732317697102>

PGS 2022 = Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse ning teiste seaduste muutmise seadus (eestikeelsele õppele üleminek). <https://www.riigiteataja.ee/akt/128122022008> (Vadatud 26.02.2026).

Rannut, Ülle 2000. Varane eesti keele kümbelus ja eesti keel kui teine keel 1. klassis: õpetaja meespea: projekti "Keelekümbelus kui integratsiooni võti" väljaanne/ Haridusministeerium. Koostanud Ülle Rannut. Tallinn: Aura Trükk

Rannut, Ülle 2001. Varane keelekümbelus, eesti keel kui teine keel ja muukeelne laps eesti koolis: teooria ja praktika. Tallinn: Ülle Rannut

Rannut, Ülle 2003. Muukeelsete õpilaste integreerimine Eesti koolis: õpik kõrgkoolile ning muukeelsete õpilastega töötavale aine- ja klassiõpetajale. Tallinn: Tallinna Pedagoogikaülikooli kirjastus. Põltsamaa: Vali Press.

Riigikontroll 2023. Eesti keele õpe vene õppekeelega põhikoolis. *Riigikontrolli aruanne Riigikogule*. Tallinn: Riigikontroll, 2023.

Rüütmaa, Tiina & Baird, Piret 2025. Eesti keelt teise keelena omandavate laste keeleoskusest ja selle arengust mitmekeelses klassis. *Philologia Estonica Tallinnensis*, 10. <https://doi.org/10.22601/pet.2025.10.871>

Soll, Maie & Palginõmm, Mai- Liis 2011. Õppekeelest erineva emakeelega õpilane koolis. Eesti ja teiste riikide koolide kogemus. Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutus Meie Inimesed. Tartu Ülikooli Narva Kolledž

Soll, Maie, Salvet, Sander & Masso, Anu 2014. Õppekeele roll Eesti venekeelsete õpilaste etnokultuurilise identiteedi kujunemisel. Tartu Ülikooli ühiskonnateaduste instituut. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri*, nr 2(2), 2014, 200–236 <http://dx.doi.org/10.12697/eha.2014.2.2.08>

Statistikaamet 2021. <https://rahvaloendus.ee/et> (Vaadatud 26.02.2026).

Tomusk, Ilmar 2019. Vene kooli üleminekust eesti õppekeelele. Õiguskeel 2019/1

Tuul, Maire, Kirbits, Kristi & Kinkar, Virve 2011. Meie mitmekultuuriline lasteaed. Abiks õpetajale Euroopa kolmandatest riikidest saabuvate ja lasteasutuse õppekeelest erineva koduse keelega laste õpetamisel. Tallinn: *Mitte-eestlaste Integratsiooni Sihtasutus Meie Inimesed*.

Vender, Diana, Klaas-Lang, Birute & Kallas, Kristina 2023. Üleminek eestikeelsele haridusele. Ida-Virumaa hoiakutest. *Akadeemia*, 8, 1398-1431.

VeniVidiVici <https://venividivici.ee/ajalugu/> (Vaadatud 27.04.2026).

Attitudes and Expectations of Narva Parents Regarding the Transition to Estonian-Medium Education in Kindergartens and Schools, 2023-2025.

Summary

The aim of this master's thesis is to examine the attitudes, expectations, fears, and proposed support measures of Russian-speaking parents in Narva regarding the transition of schools and kindergartens to Estonian-medium education. The thesis also analyses how these attitudes and expectations changed during the period 2023–2025, covering the time immediately before the start of the transition and one year after it began. The study adopts a qualitative approach and is based on parents' opinions and experiences. The participants were parents from four Russian-medium educational institutions in Narva: two kindergartens and two general education schools. Narva has the largest Russian-speaking population in Estonia, and understanding parents' attitudes in this context can inform the effective implementation of the reform.

The master's thesis addressed five research questions: Narva parents' positive attitudes towards children being educated in Estonian, their main fears and concerns, the factors shaping these attitudes, the support measures proposed by parents, and changes in parents' expectations and views regarding the transition during the period 2023–2025. The study explored how parents perceived the transition, what kinds of difficulties they associated with it, and what forms of support they considered necessary for children, families, and educational institutions. Data were collected through discussion evenings with parents in two kindergartens and two general education schools in Narva. The initial data were collected in autumn 2023, one year before the reform, and the follow-up data were collected in autumn 2025, one year after the start of the transition. Documented diary notes were used as the data collection method. In 2023, 108 parents from four educational institutions participated in the discussion evenings, while in 2025 a total of 75 parents from the same institutions took part. The data were analysed using qualitative content analysis.

The results of the master's thesis show that parents of both kindergarten children and schoolchildren viewed the improvement of children's Estonian language skills as the main positive effect of the transition to Estonian-medium education. According to the parents, progress was already noticeable during the first academic year. Parents of kindergarten children believed that Estonian-medium education provides children with an opportunity to acquire good Estonian language skills before starting school. Parents of schoolchildren emphasised that,

for the transition to proceed smoothly, education in Estonian should begin as early as possible, preferably in kindergarten or during the first school years, as a later transition may make it more difficult for children to cope with their studies.

The main concerns and fears expressed by Narva parents in both 2023 and 2025 were related to children's overload and mental well-being. Parents were also concerned about the ability of children with learning difficulties and special educational needs to cope with the transition. Additional concerns related to the complexity of learning materials and the possibility of declining academic results. Parents also highlighted the increased burden on families and the limited ability of parents to support their children's learning. In addition, concerns were raised about the development of children's mother tongue skills, the preservation of Russian culture, and the quality of teaching in Estonian in kindergartens and schools.

In 2023, Narva parents expressed uncertainty and resistance towards the education reform. By 2025, however, their attitudes had changed noticeably. Parents were able to describe more precisely the situations in which children experienced difficulties and to identify the factors that support children's learning motivation. Parents' own willingness to learn Estonian had also increased.

The proposals made by parents in 2023 and 2025 focused mainly on how to ensure the smooth implementation of Estonian-medium education in Narva kindergartens and schools. Parents emphasised the importance of competent teachers and a well-considered methodology that supports the development of both language skills and subject-related knowledge. They also considered sufficient resources and systematic support to be essential. This included high-quality learning materials, the involvement of assistant teachers, and opportunities to provide additional support for children outside regular lessons. Such support could be offered, for example, through after-school groups or free language courses. Parents also expected a greater contribution from the local government in addressing problems related to the transition.

The master's thesis has practical value for the leaders of Narva educational institutions and local government officials. It helps these stakeholders to better take into account parents' expectations and needs during the reform. Future research could examine the academic results of pupils in language transition classes and the experiences of teachers in Narva schools and kindergartens in teaching in Estonian. This would help identify teachers' needs and proposals for improving the quality of Estonian-medium teaching.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Alina Schmidt,

1) annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Narva lastevanemate hoiakud ja ootused seoses eestikeelsele õppele üleminekuga lasteaedades ja koolides aastatel 2023-2025“, mille juhendaja on Birute Klaas-Lang, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;

2) annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;

3) olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;

4) kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

4.05.2026